

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Aktivita České republiky v Radě OSN pro lidská práva

v období 2019–2020

Humanistická tradice v praxi?

Bakalářská práce

Autor: Daniel Balhar

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Melichar, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 9. dubna 2021

Daniel Balhar

Poděkování

Tímto bych rád vyjádřil svůj nejhlubší vděk za neutuchající podporu ve studiu, vědeckém i nevědeckém bádání, a především za slovy nevyjádřitelnou pomoc při tvorbě této práce *Ženě mého života*. Neméně bych na tomto místě chtěl poděkovat *Mgr. Hynkovi Melicharovi Ph.D.* za cenné rady, podněty a motivaci. V neposlední řadě chci poděkovat *diplomatům* Stálé mise České republiky při Úřadovně Organizace spojených národů a ostatních mezinárodních organizacích v Ženevě, kteří mi nejen umožnili nahlédnout do tajů diplomatického řemesla a vnitřního fungování Rady, ale také mi stvrdili správnost mého snu o diplomatické kariéře, a především zde vznikla prvotní myšlenka výzkumu aktivity České republiky na půdě Rady OSN pro lidská práva, za kterou stojí garant mé stáže, *první tajemník Jiří Luhan*. Nejen za to patří i jemu velký dík.

„Tato Charta je dobrý dokument, jehož jsme se čestně dopracovali, a bude-li tentýž duch přátelské spolupráce převažovat při jeho zavedení do praxe, nevidím žádné nepřekonatelné potíže, rýsující se před námi.“

Jan Masaryk k Chartě OSN
San Francisco, 26. června 1945

Seznam zkratek

ČLR	Čínská lidová republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ECOSOC	Ekonomická a sociální rada OSN / <i>UN Economic and Social Council</i>
EEG	Východoevropská skupina / <i>Eastern European Group</i>
EU	Evropská unie / <i>European Union</i>
GRULAC	Latinskoamerická a karibská skupina / <i>Latin American and Caribbean Group</i>
HFI	Human Freedom Index
LMG	Like-Minded Group
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NAM	Hnutí nezúčastněných států / <i>Non-Aligned Movement</i>
OHCHR	Úřad Vysoké komisařky OSN pro lidská práva / <i>Office of the UN High Commissioner for Human Rights</i>
OIC	Organizace islámské spolupráce / <i>Organisation of Islamic Cooperation</i>
OSN	Organizace spojených národů / <i>United Nations</i>
RLP	Rada OSN pro lidská práva / <i>United Nations Human Rights Council</i>
UPR	Univerzální periodický přezkum / <i>Universal Periodic Review</i>
USA	Spojené státy americké / <i>United States of America</i>
VS	Valné shromáždění OSN / <i>General Assembly</i>
WEOG	Skupina západoevropských a přidružených států / <i>Western European and Others Group</i>

Obsah

Úvod	1
1. Česká republika a lidská práva	5
1.1. Historická východiska České republiky	5
1.2. Současná lidskoprávní dimenze zahraniční politiky ČR	7
1.2.1. Koncepce zahraniční politiky ČR	8
1.2.2. Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce	9
1.2.3. Postoje vlády České republiky	10
1.2.4. Kritika	11
1.2.5. Lidskoprávní dimenze pohledem rozšířených Mowerových kritérií .	12
2. Mezinárodní lidskoprávní systém	13
2.1. Vývoj mezinárodního lidskoprávního systému	13
2.1.1. Komise OSN pro lidská práva	14
2.2. Rada OSN pro lidská práva	16
2.2.1. Kritika RLP	18
2.2.2. Česká republika v Radě OSN pro lidská práva	19
3. Aktivita České republiky v RLP	21
3.1. Parametry analýzy	21
3.2. Analýza naměřené aktivity	25
Závěr	33
Seznam použitých zdrojů	37
Prameny	37
Literatura	40
Abstrakt (CS)	43
Abstract (EN)	44

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 – Seznam vybraných států	24
Graf 1 – Aktivita mezi lety 2019–2020	25
Graf 2 – Aktivita ČR z pohledu indikátorů	26
Graf 3 – Aktivita skupiny EEG	27
Graf 4 – Aktivita Skupiny WEOG-EU	28
Graf 5 – Aktivita skupiny WEOG bez EU	29
Graf 6 – Nejaktivnější státy napříč skupinami	29
Graf 7 – Indikátor rezolucí	30
Graf 8 – Indikátor projevů	31
Graf 9 – Indikátor doporučení	31
Graf 10 – Podíl jednotlivých indikátorů na celkové aktivitě	32

Úvod

Koncem roku 1918 utvořená Československá republika, v čele s prezidentem Tomášem Garrigue Masarykem, hledala podstatu své národní existence. Výsledkem hledání bylo položení tradic nového soustátí, jejíchž hlavní součástí byla *humanita*. Slovy Masaryka – „Humanita je náš poslední cíl národní a historický, humanita je náš program český.“ (Masaryk, 1924, s. 249) Slovo *humanita* je odvozeno z původně latinského přídavného jména „*humanus*“, znamenající *lidský*. (UJČ, 2021) *Humanita*, českým ekvivalentem lidskost, je soubor myšlenek, v jehož středu stojí člověk, lidské svobody, důstojnost a lidskost jako taková. (Blecha, 1995, s. 185)

Historie obrany idejí humanismu na českém území byla několikrát přerušena, poprvé s příchodem druhé světové války a následně s nástupem komunistické moci. Po čtyřiceti letech vlády komunismu se do čela soustátí dostal disident a dramatik Václav Havel, který navázal na prvorepublikové tradice a sám připomínal T. G. Masaryka slovy – „Masaryk nejednou vysvětloval, že naše otázka je otázkou lidskou. Chtěl tím říct, že nejlepším možným národním a státním programem je vytvářet dobré lidské společenství.“ (Tabery, 2017, s. 37)

V období tranzice k demokracii byla přirozeně potřeba redefinice národních cílů a z Havlova přístupu je patrná snaha o oživení původních tradic a navázání na předválečnou republiku. I přes rozdělení československého soustátí v roce 1993 bylo v jeho české polovině téma *humanity* jako jedné ze složek národního programu zachováno. Přetrvávající aktuálnost dokládá text Koncepce zahraniční politiky ČR, která přímo zmiňuje vycházení z „...odkazu českého humanistického myšlení, zejména z T. G. Masaryka...“. (MZV, 2019, s. 3) Dále je ve stejném dokumentu zmíněna, jako jeden z pěti cílů zahraniční politiky, právě lidská důstojnost a lidská práva, jak je moderním jazykem *humanita* dnes nazývána. (MZV, 2019, s. 8)

Předložená práce se zabývá výše zmíněným pilířem zahraniční politiky – lidskými právy. Sleduje aktivitu české diplomacie na půdě Organizace spojených národů (OSN) v poradním orgánu Valného shromáždění (VS) – Radě pro lidská práva (RLP), jakožto vrcholném orgánu ochraňujícího lidská práva na světové úrovni. Časově se zaměřuje na dobu prvních dvou let (2019–2020) třetího funkčního období ČR v RLP. Práce měří pomocí stanovených indikátorů aktivitu ČR v RLP, ta je podrobena analýze a následně srovnávána s průměrem aktivity států z vybraných regionálních skupin i se státy s nejvyšší mírou aktivity v obou skupinách. Mezi sledované regionální skupiny patří Východoevropská

skupina (EEG), do které ČR spadá, a Skupina západoevropských a přidružených států (WEOG).¹ Potřebná data týkající se aktivity jak ČR, tak vybraných členských států OSN, jsou veřejně dostupná. Zdrojem dat jsou oficiální dokumenty OSN i informace dostupné na webových stránkách příslušných stálých misí zkoumaných států a stránkách nevládních lidskoprávních organizací.

Hlavním předpokladem práce je historicky dlouhodobá podpora lidských práv a v současnosti pokračující deklarace důležitosti jejich pozice skrze klíčové dokumenty upravující směřování zahraniční politiky ČR. Tyto snahy by se měly odrazit i v aktivitě na půdě RLP, jakožto světovém centru obrany a prosazování lidských práv. Na tomto základě vytvořená hypotéza, kterou práce ověřuje, zní: *Důležitost lidskoprávní tematiky pro zahraniční politiku ČR se projevuje nadprůměrnou aktivitou v rámci vlastní skupiny států EEG a zároveň se aktivitou řadí mezi státy WEOG.*

Ověřovanou hypotézu doplňuje soubor výzkumných otázek:

- *Jaké míry dosahuje aktivita ČR v RLP ve srovnání se státy skupiny EEG?*
- *Snese ČR srovnání se státy WEOG?*
- *Mezi jaké státy lze ČR dle aktivity zařadit?*

Text je členěn do tří hlavních částí. První část se soustředí na vztah ČR k lidskoprávním tématům. V této části jsou představena historická i současná východiska. Důraz je kladen na nastavení české zahraniční politiky, která je pro téma práce klíčová. Druhá kapitola objasňuje vznik a fungování celosvětového systému ochrany lidských práv, fungování samotné RLP, její místo v systému OSN a význam pro ochranu lidských práv. Dále kapitola rozšiřuje pohled na RLP o dosavadní působení ČR. Třetí část práce se zaměřuje na období mezi lety 2019–2020, kdy ČR vykonávala svůj třetí mandát člena RLP, který vyprší koncem roku 2021. Kapitola představuje indikátory, skrze které je sledována aktivita ČR, sesbíraná data jsou následně podrobena analýze a dána do kontextu. Stejně indikátory jsou sledovány i v případě jednotlivých států z vybraných regionálních skupin a jejich výsledky porovnány s naměřenými hodnotami v případě ČR.

Text práce vychází z různorodých zdrojů, od zahraniční a tuzemské odborné literatury, zabývající se lidskoprávní tematikou obecně nebo přímo RLP, přes strategické dokumenty a oficiální výstupy OSN, až po články v zahraničních i českých médiích. Z literatury využívá práce pro nastínění přístupu ČR k lidskoprávní problematice text

¹ Mezi další patří Africká skupina, Asijskopacifická skupina, Latinskoamerická a karibská skupina (GRULAC).

Veroniky Bílkové *Zahraniční politika České republiky a ochrana lidských práv* z knihy *Lidská práva v mezinárodní politice* editované Pavlem Dufkem a Hubertem Smekalem, která vyniká svým uceleným pohledem na problematiku a jediným nedostatkem je částečná neaktuálnost související s vydáním knihy před proběhnutím zásadní debaty o podobě zahraniční politiky v oblasti lidských práv z let 2014–2015. Dále práce vychází z poznatků práce *Lidskoprávní rozměr české zahraniční politiky* stejnojmenné autorky z knihy *Česká zahraniční politika v roce 2015* editované Michalem Kořanem, kde V. Bílková zevrubně popisuje vliv vnitrostátní politiky na formování přístupu k tématu lidských práv a současně přibližuje působení ČR v mezinárodním prostředí. Tematicky navazující práce Lucie Hanzlíčkové, Ireny Melounové a Štěpánky Zemanové *Česká republika v Radě OSN pro lidská práva 2011–2014* pokrývá období posledního mandátu ČR v RLP a pro jeho zkoumání sleduje část indikátorů, které jsou využity i v této práci. Poznátky zmíněné práce jsou využity v kombinaci s výzkumem Federica Merkeho a Gina Pauselliho *Foreign Policy and Human Rights Advocacy: An Exercise in Measurement and Explanation*, která se zabývá významem lidských práv v mezinárodním prostředí, ale v první řadě přináší, pro práci zásadní, operacionalizaci indikátorů pro měření aktivismu. Z dalších prací zahraničních autorů stojí rovněž za zmínku monografie Manfreda Nowaka *Introduction on the International Human Rights Regime*, jejíž text přibližuje problematiku z pohledu mezinárodního práva. Kapitola *Ochrana lidských práv v systému OSN* Š. Zemanové ze sborníku *Lidská dimenze zahraniční politiky* nabízí ucelený vhled do historie ochrany a propagace lidských práv na půdě OSN, ovšem podobně jako v předchozích případech je text limitován částečnou neaktuálností. Pro rozšíření pohledu na fungování systému světové ochrany lidských práv o jeho kritickou reflexi byl v práci použit text Petra Preclíka *Globální systém ochrany lidských práv*, z již zmíněné knihy *Lidská práva v mezinárodní politice*.

Text dále pracuje s prameny charakteru novinových článků, pro ilustraci probíraných událostí; dokumentů OSN zahrnující zejména rezoluce, dokumenty a zprávy Úřadu Vysoké komisařky OSN pro lidská práva (OHCHR); strategických dokumentů Ministerstva zahraničních věcí (MZV). Ve všech zmíněných případech nebyla práce limitována špatnou dohledatelností potřebných dokumentů, ovšem v případě dokumentů MZV bylo ve většině případů problematické určit nejaktuálnější verzi příslušného textu.

Téma práce je doposud odbornou literaturou zpracováno pouze jednostranně. Odborné texty buď odděleně zkoumají samotnou RLP, náplň práce států na půdě RLP nebo se jedná o případové studie přístupu samotných států k lidskoprávní tematice. Tato bakalářská práce se snaží o využití kombinace zmíněných přístupů, proto zkoumá aktivitu ČR v oblasti

prosazování a ochrany lidských práv na půdě RLP a následně ji srovnává s aktivitou vybraných členských států OSN. Práce operuje s aktuálními daty, tudíž přináší obraz současné zahraniční politiky ČR v oblasti prosazování a ochrany lidských práv na půdě RLP rozšířený o srovnání s ostatními členskými státy OSN.

1. Česká republika a lidská práva

Agenda lidských práv zaznamenala v posledních sedmi desetiletích významný vývoj, který je výsledkem jak předchozího historického vývoje, tak práce států, organizací i jednotlivců. Spouštěčem změn se stala druhá světová válka, odhalující potřebu ochrany lidských práv, a již několik měsíců po vítězství Spojenců byla 24. října 1945 ustavena OSN, jakožto nástupnická organizace Společnosti národů. Světové společenství v reakci na zničující konflikt definovalo primární cíle OSN podporující budoucí udržení míru a bezpečnosti. Mezi stanovené cíle a zásady se zařadila i podpora a propagace lidských práv. (OSN, 1945) Druhá světová válka prokázala potřebu jejich ochrany a významu v předcházení dalším zničujícím konfliktům. Proto 10. prosince 1948 byla Valným shromážděním OSN přijata a vyhlášena *Všeobecná deklarace lidských práv*. Valné shromáždění zmíněnou deklaraci prohlásilo za „společný cíl pro všechny národy a všechny státy“ a text ve svém prvním článku deklaruje, že „Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv.“ (OSN, 1948) Deklarace o třiceti člancích, jejíž spoluautorkou a předsedkyní přípravného výboru byla Eleanor Rooseveltová, započala novou etapu lidských dějin, která se vyznačuje důrazem na ochranu a podporu lidských práv po celém světě.

1.1. Historická východiska České republiky

Současná orientace české zahraniční politiky na ochranu a propagaci lidských práv čerpá a navazuje na myšlenkové proudy přítomné na území českých zemí a současně odráží historickou zkušenost s totalitními režimy, kterou se snaží předávat dále.

Dominantním myšlenkovým proudem českého prostředí je humanismus, jehož tradice sahá až do středověku, konkrétně do období vlády Karla IV. Myšlenkový proud českého humanismu sílí za vlády dynastie Jagellonců a je ukončen 8. listopadu 1620 porážkou českých stavů v Bitvě na Bílé hoře. (Naughton, 2018a; Naughton, 2018b) Myšlenky samotného humanismu jsou úzce spjaty s šířením renesančních myšlenek ze severoitalských městských států. Ve své nejzákladnější podstatě navrácí člověka zpět do centra pozornosti a usiluje o možnosti vzdělání a výchovy, která se zabývá právě člověkem, lidskými záležitostmi a vede k rozvoji a hlubšímu poznání. Humanismus renesanční myšlenky dále rozvíjí a jakožto zejména literární a filozofický směr usiluje o vzdělání k humanitě. Jinými slovy se jedná o soubor duchovních norem a způsob jednání, které činí člověka člověkem, a mimo vzdělanost klade důraz na lidskost a důstojnost. (Linhart, Petrušek, Vodáková &

Maříková, 1996, s. 391) Český humanistický proud je spojován, mimo jiné autory, se jménem Jana Ámose Komenského a také s činností evangelické církve Jednoty bratrské.

Rozpad Rakouska-Uherska umožnil návrat české humanistické tradice po čtyřech stoletích trvajícím přerušení. Nejvýznačnějším představitelem prvorepublikového humanistického proudu byl první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který své postoje vzhledem k českým národním cílům publikoval ještě před vznikem samostatného Československa (ČSR). Období českého humanismu raného novověku Masaryk považuje za nejlepší dobu minulosti. Humanitu označuje za ideál jak historický, tak národní a český. Nahlíží na ni jako na hlavní úkol a smysl života českého národa, který vidí pragmaticky a zdůrazňuje nutnost soustavné činnosti na jejím dosažení. (TGM, 1908, s. 183) Ta byla přerušena druhou světovou válkou a ani po porážce Osy Berlín-Řím-Tokio na ni nebylo navázáno. Ač ČSR patřila mezi 51 zakládajících členů OSN, při hlasování o přijetí Všeobecné deklarace lidských práv se společně s celým východním blokem, Jihoafrickou republikou a Saudskou Arábií zdrželo hlasování. (UN Digital Library, 1948) ČSR tímto odmítlo pokračovat v prosazování ideálů humanismu a nastoupený diskurz trval do tzv. sametové revoluce.

Dalším význačným milníkem se pro československé dějiny stala Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z léta 1975. Závěrečný akt konference, ke kterému se připojilo 34 států společně s ČSSR, stanovil principy vztahů mezi zúčastněnými státy. Sedmý z deseti principů zavázal signatáře k respektování lidských práv i základních svobod a přijetí lidskoprávních závazků vyplývajících jak z Charty OSN, tak ze Všeobecné deklarace lidských práv a dalších mezinárodních paktů o lidských právech, kterými byli vázáni. (Flegl & Mišoň, 1989, s. 50–51) Právě okolo nedodržování lidskoprávních závazků se v následujících letech utvořila občanská iniciativa Charta 77, kritizující porušování lidských práv v ČSSR. Vnitřní kritika lidskoprávních poměrů ze strany disentu, podporovaná západními státy, přispěla k pádu komunistického režimu, jenž byl nahrazen demokratickým právním státem v čele s mnohými disidenty. (Bílková, 2020, s. 11) Ti na začátku 90. let stáli za nasměrováním České a Slovenské Federativní Republiky (ČSFR) zpět k prosazování ideálů humanismu a lidských práv. Ústřední úlohu znovu sehrál prezident republiky, v tomto případě Václav Havel. Lidskoprávní rozměr zahraniční politiky měl zahrnout československou historickou zkušenost s totalitním režimem, která měla být sdílena s ostatními státy. V souvislosti se zkušenostmi s totalitou měla zahraniční politika nad rámec lidských práv podporovat a šířit myšlenky demokracie. V neposlední řadě bylo přihlášení se k hodnotám humanismu krokem k „návratu do Evropy“, jinými slovy přihlášení se

k hodnotám, na kterých stojí západní státy i organizace, do kterých plánovalo ČSFR vstoupit. (Bílková, 2014, s. 378–379) Pokračování v historické tradici humanismu se dále zcela přirozeně přeneslo i do zahraniční politiky České republiky po rozdělení ČSFR na přelomu let 1992 a 1993. Výrazný akcent na lidskoprávní tematiku je tak v české zahraniční politice dodnes přítomen.

1.2. Současná lidskoprávní dimenze zahraniční politiky ČR

Hlavním smyslem a významem zahraniční politiky států je obrana národních zájmů, prosazování národních priorit a v neposlední řadě prezentace a šíření zastávaných hodnot. (Bílková, 2014, s. 374) V případě ČR se mezi zastávané hodnoty dlouhodobě řadí lidská práva. (MZV, 2021b) O to je překvapivější zjištění, že v moderní historii po roce 1989 nenalzáme žádnou podrobnou koncepci, která by jasně vytyčila cíle a prostředky směrem k prosazování a ochraně lidských práv a tím zpřehlednila jednání ČR jako mezinárodního aktéra, ale také zajistila dlouhodobou stabilitu a návaznost zahraniční politiky v této oblasti.

Do zlomového období mezi lety 2014–2015, kdy na základě celospolečenské debaty vznikla současná *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce*, vycházela rozhodnutí na základě zažitých zvyklostí, tradic, popřípadě jednorázových politických rozhodnutí. (Bílková, 2008, s. 9) Jediná předchozí snaha o formulování podobného dokumentu proběhla v roce 2002 – *Koncepce české zahraniční politiky v oblasti lidských práv na období let 2000–2002* – který byl používán pouze krátkou chvílí a následně nahrazen obecnou *Koncepcí zahraniční politiky ČR na léta 2003–2006*.

Vznik koncepčního dokumentu, který by definitivně určil směřování zahraniční politiky směrem k lidským právům, začal být diskutován v roce 2014 na pozadí ruské vojenské intervence na Ukrajině a stále viditelnější náklonosti prezidenta republiky Miloše Zemana k Čínské lidové republice (ČLR). Obavy odborné veřejnosti z vychýlení směřování lidskoprávní zahraniční politiky zesílily po návštěvě tehdejšího ministra zahraničí Lubomíra Zaorálka v ČLR, která byla první českou návštěvou na úrovni ministra zahraničí od roku 1999, a v návaznosti na ni vydaný rozhovor s prvním náměstkem Petrem Drulákem, který označil dosavadní pojetí lidskoprávní politiky za chybné a naznačil možnou změnu směřování cestou méně konfrontačního způsobu a většího důrazu na rozvojovou politiku. (Lidovky.cz, 2014; Šafaříková, 2014)

Samotná debata o podobě koncepce se skládala ze dvou protichůdných pohledů zaměřujících se na šíři pojetí lidských práv, množství lidskoprávních témat, kterými se má diplomacie zabývat, výčet prioritních zemí a nástroje politiky. Obecně řečeno se jednalo o

přístupy užšího, a naopak širšího zaměření. Užší, tradiční, zaměření se mělo dále soustředit pouze na omezený okruh lidských práv tzv. první generace,² věnovat se dále vybraným tématům a prosazovat politiku v kulturně blízkých zemích či zemích s komunistickou vládou zejména skrze nátlakové silové prostředky. Širší pojetí přístupu navrhovalo změny směrem k rozšíření zaměření na práva všech generací, bez tematického a geografického omezení a jako hlavní nástroj měl sloužit namísto nátlaku dialog. (Bílková, 2020, s. 12–13) Debata byla ukončena v létě 2015, přijetím jak obecné *Koncepce zahraniční politiky ČR*, tak *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce*. Výsledná podoba koncepcí na první pohled jeví jako prosazení širšího pojetí, ovšem rozšíření pojetí na všechny generace práv je pouze deklaratorní a v klíčových bodech – prioritní témata a státy – zůstala koncepce nezměněna. To potvrzuje i následný odchod Petra Druláka, jakožto nejviditelnějšího zastávce širšího pojetí, z funkce prvního náměstka. (ČT24, 2015)

1.2.1. Koncepce zahraniční politiky ČR

První ze dvou koncepčních dokumentů, obecná *Koncepce zahraniční politiky ČR*, ve svém textu charakterizuje světové uspořádání jako multipolární a akcentuje významný dopad globalizace. Dále popisuje ČR jako v evropském měřítku střední a v globálním malou zemi, která má vzhledem k omezeným zdrojům stanovené omezené tematické i teritoriální priority a důležitou součástí zahraniční politiky je aktivní působení v multilaterálních organizacích. Koncepce potvrzuje pokračování v hodnotovém východisku, které vychází jak z odkazu českého humanismu, tak příslušnosti ČR k euroatlantickému prostoru.

Ochranu lidských práv řadí koncepce k pěti cílům zahraniční politiky, jakými jsou bezpečnost, prosperita a udržitelný rozvoj, služba občanům a šíření dobrého jména v zahraničí. Zmíněné cíle vnímá jako provázané a vzájemně se podmiňující. Koncepce nemluví pouze o lidských právech, ale zmiňuje širší koncept lidské důstojnosti, kdy vnímá ochranu lidských práv a podporu demokracie (tj. transformační spolupráce) jako nástroj k zajištění lidské důstojnosti. Mezi další takové nástroje řadí koncepce zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc. Koncepcí je potvrzena změna vnímání lidských práv, která vychází z principů univerzality a nedělitelnosti, v jejímž rámci nedochází k omezení pouze na práva první generace. Zmiňuje také vycházení z principu tzv.

² V současnosti jsou rozlišovány tři generace lidských práv vycházející z textu Karla Vašáka. (Vašák, 1977, s. 29) První generace obsahuje politická a občanská práva; druhá se skládá z hospodářských, sociálních a kulturních práv; a třetí generace zahrnuje nesourodý celek sestávající se např. z práva na rozvoj, na sebeurčení nebo na příznivé životní prostředí.

mainstreamingu lidských práv, tedy „*promítání lidských práv a demokracie do dalších aspektů zahraniční politiky*“. (MZV, 2019, s. 8) Důraz je kladen na primární použití dialogu, ať už pro sdílení zkušeností přechodu k demokracii, nebo při řešení lidskoprávních situací v konkrétních zemích. V případě multilaterální diplomacie zmiňuje zapojení ve všech relevantních mezinárodních organizacích v čele s RLP. V neposlední řadě vytyčuje koncepcí podporu mezinárodnímu trestnímu soudnictví a speciální zaměření na problematiku zvláště zranitelných a marginalizovaných skupin.

Z pohledu teritorií mluví koncepce o spolupráci v lidskoprávní a rozvojové oblasti v rámci euroatlantického prostoru, konkrétně zmiňuje Spojené státy americké a Rakousko. V lidskoprávní oblasti mluví o nutnosti navázání dialogu s Arménií, Ázerbájdžánem, Běloruskem, Čínou a Kubou. Cílení transformační spolupráce zůstalo zaměřeno na oblast jihovýchodní a východní Evropy a mimo zmíněné regiony cílí na Palestinskou samosprávu, Etiopii a subsaharskou Afriku jako celek. Podpora lidských práv a demokracie se tudíž stále soustředí převážně na oblasti předchozí specializace, zejména geograficky i kulturně nejbližší teritoria, totalitní režimy a země patřících mezi dlouhodobé cíle.

1.2.2. Koncepcí podpory lidských práv a transformační spolupráce

Text koncepce rozšiřuje a navazuje na představenou obecnou koncepcí. Potvrzuje východiska a principy, ze kterých lidskoprávní dimenze vychází, a rozšiřuje je o tři principy, které by měla politika naplňovat – koherence, kredibilita a otevřenost. Za hlavní cíl podpory označuje „*přispívat k zajištění důstojnějšího života, podporovat právní stát a co nejširší participaci obyvatel na správě věcí veřejných a vést globální dialog o lidských právech ústící do jejich lepšího naplňování*“. (MZV, 2015a, s. 4) Mimo to má usilovat o efektivní fungování lidskoprávní orgánů a zajistit účinné působení ČR v nich. V neposlední řadě má diplomacie upozorňovat na porušování lidských práv bez ohledu na to, kde k nim dochází.

Hlavním přínosem dokumentu je stanovení konkrétních priorit, které jsou rozděleny do tří kategorií na teritoriální, vnitrostátní a tematické. Zatímco teritoriální priority jsou v dokumentu rozšířeny pouze o důraz na zvláštní pozornost v případě států, na které RLP zaměřuje pozornost skrze specifické rezoluce nebo v jejich případě jmenovala zvláštního zpravodaje, vnitrostátní a tematické priority jsou rozpracovány důkladněji. V případě vnitrostátních priorit stanovuje koncepce jako klíčové průběžné vyhodnocování možnosti přistoupení k lidskoprávním úmluvám, reflexi ochrany lidských práv na území ČR a zajištění provázanosti s ostatními politikami státu, což má v praxi znamenat ochotu podrobit se externí kontrole situace a vedení intenzivního dialogu s relevantními orgány státní správy.

Tematické priority stanovují sedm konkrétních priorit: podporu mezinárodních lidskoprávních mechanismů a systematické zohledňování lidských práv (tzv. mainstreaming); podporu občanské společnosti, včetně obránců lidských práv; podporu svobody projevu a přístupu k informacím, včetně svobody médií; podporu rovné a co nejširší politické a veřejné participace; podporu budování institucí právního státu; podporu rovnosti a nediskriminace; podporu lidských práv v tématech spojených se zaměstnaností a životním prostředím. Stanovená témata svou většinou potvrzují pokračující zaměření na práva první generace.

Text ve svém závěru rozebírá nástroje politiky, které dělí na tři typy. Mnohostranné nástroje zahrnují působení v mezinárodních organizacích, kde označuje za zásadní členství v RLP. Dvojstranné nástroje zahrnují konzultace s podobně smýšlejícími státy a zajišťování dalších kontaktů skrze zastupitelské úřady. Posledním z nástrojů je program transformační spolupráce, který figuruje v rámci lidskoprávní zahraniční politiky samostatně již od roku 2005, a podstatou je poskytování finanční podpory na transformační projekty. (MZV, 2021a; MZV, 2015b) V roce 2019 činila podpora 48 projektů 66,8 miliónů korun. (MZV, 2020) Zmíněné propojení lidskoprávní a transformační politiky je v mezinárodním měřítku unikátní. (Bílková, 2017)

1.2.3. Postoje vlády České republiky

V základním dokumentu, programovém prohlášení vlády z června 2018, je obsaženo jak potvrzení nastoupené cesty důrazu na dodržování lidských práv v zahraniční politice, tak vyjádření trvajících podpory multilaterálním organizacím. RLP je v dokumentu explicitně zmíněna v souvislosti s využitím členství ČR v období 2019–2021 za účelem dalšího posílení důrazu na ochranu a podporu lidských práv po celém světě. (Vláda ČR, 2018, s. 26)

Nástupní projev ministra zahraničí Tomáše Petříčka dále potvrdil pokračující proaktivní lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky, důležitost aktivity v OSN a Evropské unii (EU), spolupráci s nevládními neziskovými organizacemi a zaměření na státy východní a jihovýchodní Evropy. (MZV, 2018, s. 1–4) V dalších rozhovorech Petříček potvrdil posun politiky směrem k důrazu zejména na dialog, a to i v případě států jako Ruská federace a ČLR. (Truchlá & Ehl, 2018)

Tudíž z pohledu veřejných deklarácí II. vlády Andreje Babiše, působící v práci sledovaném období, nevyjádřila žádné snahy nebo plány týkající se případných změn v nastavení lidskoprávní dimenze zahraniční politiky, a naopak potvrdila trendy nastoupené po roce 2015.

1.2.4. Kritika

Pojetí lidskoprávní dimenze české zahraniční politiky bývá kritizováno v několika ohledech, které vycházejí přímo z jejího nastavení nebo z politické praxe. Jednou z oblastí kritiky je vzájemný vztah lidských práv s jinými cíli zahraniční politiky, zejména s ekonomickými zájmy ČR. Ty jsou často protichůdné, jelikož aktéři, na jedné straně MZV a na druhé Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), sledují odlišné cíle.³ Rozpor je pak dále prohlubován i ze strany prezidenta Miloše Zemana, který těží ze svého silného postavení v českém politickém systému, a jako jeden z představitelů tzv. proudu pragmatiků⁴ podporuje exportní zájmy nad lidskoprávními. (Bílková, 2020, s. 11; Bílková, 2016, s. 398–399) Tyto vnitřní rozpory zatěžují zahraniční politiku, která tak stěží může být koherentní – jedna ze tří vlastností, kterou by zahraniční politika dle T. Petříčka měla pod jeho vedením naplňovat. (MZV, 2018, s. 1)

Rozpor mezi ekonomickou a lidskoprávní diplomacií je nejsilněji vidět v případě exportu zbraní, který v případě vývozu do lidskoprávně problematických zemí může podkopávat budovanou důvěryhodnost ČR jako země ochraňující a podporující lidská práva. V tomto konkrétním případě kritici upozorňují na nezájem politiků o řešení problematiky a absenci jasné koncepce. (Eberle, 2020, s. 20–21)

V souvislosti s popsáním střetem je ČR vyčítána deklaráce *mainstreamingu* lidských práv, který ale není v praxi vždy prováděn. (Bílková, 2016, s. 386) Mezi další výtky patří stále převažující zaměření na první generaci lidských práv a specializaci výlučně na určité oblasti světa. V neposlední řadě kritici upozorňují na selektivitu a dvojí standardy v případě kritiky nedemokratických států a přehlížení lidskoprávních problémů ve státech s demokratickým zřízením. (Bílková, 2014, s. 390–391; Kočí, 2020, s. 5)

³ Samotná Exportní strategie MPO určuje jako prioritní nebo zájmové země státy, o kterých Koncepce zahraniční politiky mluví jako o státech s nutností navázání lidskoprávního dialogu, jinými slovy se jedná o státy s problematickým lidskoprávním záznamem. (MPO, 2016)

⁴ Veronika Bílková v rámci debaty o podobě české zahraniční politiky identifikuje dva hlavní myšlenkové proudy. Proud pragmatiku, který lidským právům v zahraniční politice přikládá menší důležitost než exportu a materiálním zájmům obecně. Naproti stojí proud umírněných/aktivistických internacionalistů, kteří vidí lidská práva jako důležitou složku mezinárodních vztahů.

1.2.5. Lidskoprávní dimenze pohledem rozšířených Mowerových kritérií

Pro shrnutí analýzy charakteristiky české zahraniční politiky v oblasti lidských práv se nabízí použití tzv. Mowerových kritérií, které byly představeny Alfredem Glenem Mowerem pro srovnání zahraniční politiky Carterovy a Reaganovy administrativy. (Mower, 1987) Původních pět sledovaných kritérií bylo v českém prostředí rozšířeno Zemanovou a Bílkovou na celkových devět kritérií sestávajících se z: *důvodů, priorit, definice, cílů, záběru, aktérů, nástrojů, postojů a typologie*. (Bílková, 2014; Zemanová, 2007)

Kritérium *důvodů* zkoumá vnější a vnitřní příčiny vedoucí stát k zařazení lidskoprávní dimenze do zahraniční politiky. (Bílková, 2014, s. 376) V případě ČR je přítomen vnitřní vliv historické tradice humanismu rozšířený o pozdější zkušenost s totalitou a vnější vliv spojený především s přihlášením se k hodnotám euroatlantského prostoru po roce 1989. Co se týče *priorit*, patří lidská práva mezi stěžejní oblast zájmu české zahraniční politiky, ovšem v některých případech ustupuje zvláště ekonomické diplomacii. *Definice* dle koncepcí vnímá lidská práva jako univerzální, nedělitelná a zahrnuje všechny generace, což se ovšem zcela neprojevuje v rámci tematických priorit. *Cíle* zahraniční politiky jsou koncepcemi formálně definovány a obsahují jak prvky lidskoprávní, tak mocenské. Šíře *záběru* se omezuje na výčet zemí (zejména totalitních) a tematicky se věnuje především právům spadajících do první generace lidských práv.

K původním Mowerovým kritériím přidává Bílková *aktéry* tvořící a vykonávající lidskoprávní politiku, ti jsou zastoupeni MZV, vládou, prezidentem republiky, Ministerstvem spravedlnosti, Parlamentem, soudy, EU a nevládními organizacemi.⁵ (Bílková, 2014, s. 388) První ze tří rozšiřujících kritérií Zemanové, doplňuje kritéria o *nástroje*, kterými jsou jednání s důrazem na dialog a programy transformační spolupráce zastupující bilaterální složku a aktivity v mezinárodních organizacích zastupující složku multilaterální. *Postoje* jsou čistě internacionalistické, tudíž ČR chápe lidská práva jako záležitosti mezinárodního společenství. Třetím a současně hodnotícím kritériem je *typologie*, která rozlišuje státy na lidskoprávní iniciátory, neaktivní a protihráče. (Zemanová, 2007, s. 32) ČR se nastavením své lidskoprávní politiky a aktivitami řadí do první kategorie lidskoprávních iniciátorů.

⁵ Na úrovni MZV patří mezi aktéry Odbor lidských práv a transformační politiky v čele s Davidem Červenkou, Odbor OSN, Mezinárodněprávní odbor a příslušné teritoriální odbory, stále mise a velvyslanectví.

2. Mezinárodní lidskoprávní systém

2.1. Vývoj mezinárodního lidskoprávního systému

Počátky vývoje celosvětového lidskoprávního systému jsou úzce spjaty s rozvojem multilateralismu. První vlna institucionalizace vztahů mezi státy proběhla v období po první světové válce v podobě vzniku několika desítek mezinárodních organizací. (Kořan, Bílková, Kolmaš & Kolmašová, 2015, s. 43) Vývoj dále urychlily události druhé světové války a jedním z výsledků poválečného přenastavení podoby mezinárodního systému bylo v neposlední řadě vytvoření univerzální mezinárodní Organizace spojených národů. Právě aktivity na půdě OSN stojí za vytvořením rozsáhlého systému celosvětové ochrany a propagace lidských práv, který je mnohými brán jako jeden z největších úspěchů organizace a současně je jeho nastavení částí odborné veřejnosti dlouhodobě kritizováno.

Poválečný vývoj v oblasti agendy lidských práv vytvořil robustní systém norem, který nemá v mezinárodním systému obdoby. Do druhé světové války byly za aktéry mezinárodních vztahů považovány výlučně suverénní státy. S postupně zvyšujícím se důrazem na lidská práva se situace proměnila natolik, že člověk se z objektu mezinárodního systému stává subjektem, jemuž je navíc přiznán široký soubor práv a svobod. (Scheu, 2008, s. 4) Popsanou změnou vznikl v systému rozpor mezi absolutní suverenitou států a zasahováním do státní suverenity v zájmu ochrany lidských práv ze strany mezinárodního společenství, který je v diskuzi přítomný dodnes a představuje jednu z překážek dalšího rozvoje.^{6,7} (Nowak, 2003, s. 16–17)

V období probíhající studené války byla lidská práva zastíněna jinými agendami, tudíž činnost v této oblasti byla omezena na tvorbu norem s minimální aktivitou v ochraně práv. S koncem konfliktu nabyla agenda lidských práv na důležitosti a úměrně k její důležitosti se začala normotvorná schopnost systému postupně snižovat a aktivita se přesunula do oblasti ochrany práv. (Salama, 2011, s. 137–138) OSN se tak stala světovým centrem diskuze lidskoprávních norem, jejichž systém je v současné podobě jediným univerzálně uznávaným souborem hodnot a jejichž projednávání je dnes charakteristické rozdělením názorů státních aktérů dle příslušnosti k tzv. globálnímu severu či jihu.

⁶ Státní suverenita byla do druhé světové války prakticky nedotknutelná.

⁷ Debata se opírá a text prvního a druhého článku Charty OSN, kdy jedna strana vidí jako důležitější čl. 1, bod 1 a 7 podporující svrchovanost členů OSN a akcentuje neoprávněnost OSN zasahovat do „věcí, které podstatně patří do vnitřních pravomocí kteréhokoli státu“. Proti strana se opírá o čl. 2, bod 3 stanovující jako jeden z cílů OSN podporování a posilování úcty k lidským právům.

2.1.1. Komise OSN pro lidská práva

Lidskoprávní agenda byla v počátečních letech fungování systému OSN okrajová. Konkrétně mohla OSN dle Charty pouze vyžadovat součinnost států, vydávat doporučení, vytvářet specializované komise nebo spolupracovat s mezivládními a nevládními organizacemi. Okrajovost agendy dále ilustruje proces přípravy Všeobecné deklarace lidských práv (Deklarace) v Komisi pro lidská práva (Komise), která byla zřízena Ekonomickou a sociální radou OSN (ECOSOC) již v roce 1946 a až do roku 2006, kdy byla nahrazena RLP, zastávala pozici ústředního orgánu světové ochrany a propagace lidských práv.

Komise byla původně pověřena vytvořením právně závazného dokumentu obsahujícího tzv. katalog lidských práv ve formě mezinárodní smlouvy, ovšem z jednání států vzešla pouze nezávazná Deklarace. Jedním z uváděných důvodů je skutečnost, že ani státy podporující lidská práva nebyly zdaleka připraveny podrobit se vnější kontrole mezinárodním společenstvím. (Zemanová, 2008, s. 8) V návaznosti na vydání Deklarace započala ve Třetím výboru VS příprava její transformace do právně závazného dokumentu. Výsledek práce byl předložen VS v roce 1954. Jednalo se o dva texty, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.^{8,9} (OHCHR, 2021a, s. 1–2) Jednání nad dokumenty pokračovalo ve Třetím výboru VS až do roku 1966 a až po deseti letech bylo dosaženo stanoveného počtu ratifikací pro vstup paktů v platnost. (Zemanová, 2004, s. 63–64) Souběžně vznikly další dokumenty zaměřující se např. na práva žen, dětí nebo eliminaci mučení a diskriminace, v jejichž rámci vznikaly tzv. smluvní kontrolní mechanismy zajišťující monitoring dodržování přijatých norem smluvními stranami.¹⁰

Do konce 60. let se Komise zabývala pouze propagací lidských práv dle tzv. doktríny „no power to take action.“ (Nowak, 2003, s. 106) Zásadní změny nastaly s přijetím rezoluce ECOSOC č. 1235 z roku 1967, která udělila Komisi oprávnění projednávat závažná a systematická porušení lidských práv a možnost získávat potřebné informace od obětí a nevládních organizací. Na základě zjištěných skutečností mohla Komise ECOSOC překládat

⁸ Oba pakty společně s opčními protokoly a Deklarací jsou jako celek označovány pojmem Mezinárodní listina lidských práv (*International Bill of Human Rights*).

⁹ Rozdělení do dvou paktů odráží dělení lidských práv na generace, třetí generace lidských práv je obsažena v obou paktech skrze princip sebeurčení národů.

¹⁰ Na základě devíti základních lidskoprávních smluv vzniklo do dnešních dnů celkem 10 smluvních kontrolních mechanismů.

zprávy o situacích společně s doporučeními. (ECOSOC, 1967) Komise tedy mohla projednávat porušování v obecné rovině nikoli konkrétní případy porušování. To se změnilo s rezolucí ECOSOC 1503 z roku 1970, která umožnila Komisi projednávat konkrétní porušení ovšem zatím pouze v tajném režimu. (ECOSOC, 1970)

Jedním z posledních milníků, který dále posílil Komisi i agendu lidských práv v systému OSN jako takovou, je první lidskoprávní konference po konci studené války – Světová konference o lidských právech ve Vídni v roce 1993. V jejím závěrečném dokumentu – Vídeňské deklaraci a akčním plánu – byla potvrzena univerzálnost, nedělitelnost, vzájemná závislost a propojenost všech lidských práv, dále bylo potvrzeno, že lidská práva již nejsou považována za vnitřní záležitost států, stav lidských práv je legitimním zájmem mezinárodního společenství a lidská práva byla vyhlášena prioritním cílem OSN. (UN, 1993) Mimo zmíněné bylo rozhodnuto o založení OHCHR, který v systému zastává roli prostředníka a koordinátora, materiálně zajišťuje vykonávání rozhodnutí Komise, respektive RLP, ale taktéž jeho představitel/představitelka skrze svou vedoucí úlohu světového lídra v oblasti lidských práv přispívá k jejich ochraně a propagaci. (Nowak, 2003, s. 133; Salama, 2011, s. 136–137; Zemanová, 2004, s. 83) S vídeňskou konferencí započala uvnitř systému OSN přeměna, vedoucí k postupnému rozšíření lidských práv do všech oblastí činnosti (mainstreaming) a z upozaděvané agendy se stal jeden z dominantních diskurzů mezinárodních vztahů. (Salama, 2011, s. 137)

I přesto, že Komise stála za vybudováním mezinárodního lidskoprávního systému, v závěru své existence vykazovala mnohé problémy. S rostoucí důležitostí agendy lidských práv rostla primárně politizace práce Komise, která stála za praktickou paralýzou její práce. (Upton, 2007, s. 30) Mimo jiné bylo tělesu vytýkáno uplatňování dvojích standardů, selektivity a zneužívání členství ze strany států porušující lidská práva jako ochrany před kritikou. V důsledku zmíněných nedostatků Komise celkově selhávala v plnění svých základních funkcí. Vrchol nastal po volbách členů v roce 2003, kdy byla zvolena početná skupina zemí s problematickým lidskoprávním záznamem.¹¹ (Preclík, 2014, s. 168) Společně s následným zvolením Libye předsedou Komise se ukázalo dosažení limitů orgánu. (Lauren, 2007, s. 328) Následná diskuze o potřebách reformy orgánu byla završena v roce 2005 na Světovém summitu v New Yorku, kdy po kritice Komise i ze strany tehdejšího generálního tajemníka Kofiho Annana, došlo světové společenství k závěru

¹¹ Členy Komise byly zvoleny ČLR, Kuba, Pákistán, Ruská federace, Saudská Arábie, Súdán, Sýrie a Zimbabwe.

potřeby nahrazení Komise nově vytvořeným orgánem a dalšího posílení lidskoprávní agendy. (Lauren, 2007, s. 330–332; UN, 2004, s. 89) VS rozhodlo rezolucí 60/251 z 15. března 2006 o rozpuštění Komise po 60 letech působení a jejím nahrazení RLP.

2.2. Rada OSN pro lidská práva

RLP jakožto nástupce Komise a současné světové fórum pro ochranu a propagaci lidských práv byla zřízena jako poradní orgán VS. Práce RLP měla dle zakládající rezoluce VS 60/251 navázat na úspěchy Komise a zajistit, aby práce probíhala v souladu s principy univerzality, objektivitě, bránila selektivitě, politizaci a dvojím standardům. (GA, 2006) Primárním cílem byla stanovená propagace a ochrana lidských práv založená na kooperaci, transparentnosti a dialogu. Samotná činnost se má zabývat situacemi porušování lidských práv, ke kterým má vydávat doporučení, propagovat univerzální ochranu lidských práv, zároveň se starat o *mainstreaming* lidských práv v rámci systému OSN a přispívat k dalšímu vývoji v oblasti lidskoprávních norem. Mimo jiné, rezoluce 60/251 dala RLP mandát ke zřízení mechanismu tzv. univerzálního periodického přezkumu (UPR), který umožňuje posouzení stavu lidských práv všech členských států OSN bez výjimky.¹²

Samotná RLP se skládá ze 47 členů volených individuálně VS v přímých a tajných volbách absolutní většinou na dobu tří let.¹³ Volby probíhají každoročně pro obměnu jedné třetiny členů a znovuzvolení navazující na již trvající mandát je možné pouze jednou. Zvolen může být každý členský stát OSN, ovšem při volbě má být přihlédnuto k dosavadnímu příspěvku kandidátského státu k propagaci a ochraně lidských práv a taktéž k jeho dobrovolným závazkům a slibům, pokud takové byly s oznámením kandidatury předloženy.

Členové by měli splňovat nejvyšší standardy v oblasti lidských práv a mohou být odvoláni dvoutřetinovou většinou přítomných členů VS za hrubé a systematické porušování lidských práv.¹⁴ S členstvím se pojí hlasovací právo v případě přijímání textů hlasováním, pouze členové mohou být vybráni na pozici předsedy a místopředsedy tvořící jako celek předsednictvo RLP, dále disponují právem svolat zvláštní zasedání, v rozpravách jsou řazeni na seznamu řečníků před pozorovatele, jejím příspěvkům je zpravidla přidělován delším

¹² Smluvní kontrolní mechanismy jsou omezeny pouze na státy, které jsou smluvními stranami příslušných dokumentů. Oproti tomu UPR je jediným zcela univerzálním kontrolním mechanismem, který ze své podstaty brání selektivitě a umožňuje kontrolu všech členských států OSN.

¹³ Mandáty jsou rozdělovány dle regionálních skupin členských států OSN, kdy státy Africké skupiny obsazují 13 křesel, Asijskopacifické taktéž 13 křesel, GRULAC 8 křesel, WEOG 7 křesel a EEG 6 křesel.

¹⁴ Doposud využito pouze v případě Libye v roce 2011.

časový interval a v neposlední řadě hrají členové důležitou roli ve stížnostní proceduře a UPR. (Tistoune, 2020, s. 132–133)

Schůze RLP probíhají třikrát ročně na pravidelných zasedáních v březnu, červnu a září. Pravomoc svolat zvláštní zasedání je podmíněna žádostí člena RLP a podporou jedné třetiny členů. Na zasedáních jsou přítomni členské i nečlenské státy RLP, nevládní organizace, specializované agentury, experti nebo národní lidskoprávní instituce. Rezoluce RLP 5/1 z června 2007 podrobně rozpracovala detaily o fungování a podobě RLP. Dokument stanovuje procedury a mechanismy, mezi které patří již zmíněné UPR, zvláštní procedury a stížnostní procedura.¹⁵ Součástí orgánu je také a expertní Poradní výbor. (HRC, 2007) Dále je v možnostech RLP ustavit tzv. vyšetřovací komisi (*commission of inquiry*) a zjišťovací misi (*fact-finding mission*) pro zajištění důkazů v konkrétních případech porušování lidských práv. Pro naplňování svého mandátu RLP využívá jak politických nástrojů, zejména přijímání rezolucí, tak nástroje kvazisoudního dohledu, tedy monitoring dodržování přijatých norem a závazků skrze UPR, zvláštní procedury nebo spolupráci se smluvními kontrolními mechanismy a vyšetřování skrze zjišťovací mise a vyšetřovací komise. (Kořan, Bílková, Kolmaš & Kolmašová, 2015, s. 62, 65) V rámci monitoringu, a především následném šíření zjištěných informací, hrají důležitou roli nevládní organizace.

Největší změnou oproti Komisi je samotné postavení RLP v systému OSN, které bylo povýšeno z komise ECOSOC na poradní výbor VS. Přesunem byla potvrzena důležitost agendy a její pozice jako jednoho ze tří pilířů OSN. (Freedman, 2013, s. 248) S přesunem pod VS souvisí i další změna týkající se voleb členů RLP, kteří jsou oproti Komisi voleni všemi členskými státy OSN na společném zasedání VS. Při volbě by také měl být zhodnocen dosavadní přístup k lidským právům a motivace států pro výkon mandátu člena. Dále byl rozšířen počet schůzí mající dopad na navýšení času, který je lidskoprávní agendě věnován, a přibyla možnost zvláštního zasedání. Ostatní změny, například zmenšení počtu členů z 53 na 47, neměnily zásadně charakter orgánu. Celkově tak byla lidskoprávní agenda nejen povýšena, ale také posílena. Z přejatých principů je zásadní ponechání principu obsazování křesel na základě regionálních skupin.

¹⁵ Mezi zvláštní procedury se řadí např. zvláštní zpravodajové nebo pracovní skupiny. Jedná se o nezávislé experty volené RLP, kteří se věnují tematickým otázkám nebo situacím v konkrétních zemích.

2.2.1. Kritika RLP

Přes mnohá zlepšení ve srovnání s Komisí, související zejména s povýšením statutu RLP v systému OSN a zvětšení prostoru pro jednání, je její fungování stále předmětem kritiky, která je do značné míry shodná s kritikou Komise. Pokračující problémy se týkají zejména politizace, přetrvávajícího obsazování křesel státy s problematickým lidskoprávním záznamem a narůstající agenda.

První z problémů, politizace, se promítá do činnosti RLP v několika ohledech. Tím nejviditelnějším je přílišné zaměření na situaci lidských práv v Palestině a ostatních arabských teritoriích, tedy izraelsko-palestinské otázky. Oproti jiným je případ specifický v jeho obsazení mezi deset stálých bodů agendy RLP. (HRC, 2007) Běžně se situace v konkrétních zemích projednávají pod bodem 4 a současně jsou všechny členské země OSN pravidelně podrobovány UPR. Rezoluce zaměřené na izraelsko-palestinské otázky patří mezi nejčastější a při jejich schvalování hlasováním lze pozorovat opakující se dělení států do volebních bloků. (Hug, 2016, s. 23; UN Watch Database, 2021) Mimo rezoluce je v tomto případě stanoven jediný časově neomezený mandát zvláštního zpravodaje. Na disproporční zaměření je upozorňováno jak zvenčí, tak zevnitř OSN, ze strany generálního tajemníka i OHCHR. (Freedman, 2013, s. 226) Selektivnost na úkor univerzality byla obdobně kritizována v případě bodu 9 agendy, který je specificky zaměřen na problematiku rasismu, diskriminace, xenofobie a intolerance, jenž by měl spadat pod bod 3 agendy, který je vyhrazen tematickým rozpravám.

Dalším nedostatkem RLP je existence bloků a polarizace. Hlavní štěpná linie se tvoří okolo dělení na tzv. globální sever a jih, které je v RLP silně přítomno již od počátku a je posilováno přidělováním mandátů na základě příslušnosti k regionálním skupinám. (Jordaan, 2014, s. 247). Dělení je zhmotněno jak ve formálních, tak neformálních aliancích, jakými je Organizace islámské spolupráce (OIC), tzv. Like-Minded Group (LMG), Hnutí nezúčastněných zemí (NAM) a na druhé straně západní země v čele s EU. (Limon & Lamarque, 2014) Kritici zároveň zmiňují, že politizace je téměř nevyhnutelná už ze samotného charakteru RLP jakožto mezivládního neexpertního politického orgánu. (Freedman, 2013, s. 213; Freedman & Houghton, 2017, s. 753; Hug, 2016, s. 21–22)

Druhý problematický bod vyvstává z částečně řešené problematiky členství. Členy se stále mohou stát země s problematickým lidskoprávním záznamem. Volby členů RLP jsou oproti Komisi reprezentativnější, ale přetrvávalo rozdělování mandátů dle regionálních skupin OSN, které má zajistit spravedlivé rozdělení křesel, ale zároveň nahrává spolupráci

v blocích. (Freedman & Houghton, 2017, s. 757) Při volbě by mělo být přihlédnuto k činnosti státu v oblasti lidských práv, ale tato změna oproti Komisi je v současnosti nevýznamná, jelikož výsledkem regionální spolupráce států je podání omezeného počtu kandidatur dle počtu volných křesel, což dělá volby do RLP nesoutěživé a znemožňuje zvolit nejlepšího možného kandidáta.

V případě posledního problému, narůstající agendy a s ní související zvyšující se finanční a časové náročnosti, započalo v roce 2015 německé předsednictví proces reforem s cílem zajištění vyšší efektivity a další udržitelnosti práce RLP. Za slovinského předsednictví v roce 2018 byly stanoveny tři problematické oblasti – rozvržení celoročního programu práce, využívání moderních technologií a nehospodárnost související zejména s opakovanými iniciativami. Výsledné předsednické prohlášení obsahuje změny v oblasti plánování práce RLP, která je nově plánována místo tří let pouze na jeden rok dopředu pro zajištění větší přehlednosti a transparentnosti, a dále obsahuje změny ve struktuře programu práce, které snižují počet opakujících se obecných rozprav. Změny většího rozsahu, případně navýšení rozpočtu, se nepodařilo prosadit přes odpor zemí LMG. (Limon, 2018; Universal Rights Group, 2021)

2.2.2. Česká republika v Radě OSN pro lidská práva

Česká republika svým aktivním působením v RLP navazuje na historickou tradici československého multilateralismu zosobněnou například Janem Masarykem nebo velvyslancem Janem Papánkem. Za 179. členu OSN byla ČR přijata VS 19. ledna 1993 a v projevu tehdejšího ministra zahraničí Josefa Zieleniece označila lidská práva vedle demokracie za páteř české zahraniční politiky. (Krátký, 1995, s. 10) Členem Komise byla ČR celkově dvakrát mezi lety 1997–1999 a 2000–2002 a řadila se mezi státy podporující reformy orgánu. (Bílková, 2014, s. 382–383) V případě RLP zastávala pozici člena již v prvním roce fungování tělesa a poté úspěšně obhájila mandát pro léta 2011–2014 a v současnosti vykonává mandát od roku 2019 končící se závěrem roku 2021. V letech 2006–2007 a 2013–2014 zastávala funkci místopředsedy RLP.

Aktivní a konzistentní působení v RLP společně s odhodláním opakovaně kandidovat má za cíl podporu včasných a adekvátních reakcí orgánu na aktuální situace, podporu činnosti OHCHR, zvláštních procedur, smluvních kontrolních mechanismů a UPR, zajištění naplňování mezinárodněprávních závazků týkajících se lidských práv a rozšiřování smluvních stran lidskoprávních úmluv a Římského statutu. (MZV, 2015a, s. 5) Od roku 2013 předkládá společně s Botswanou, Indonésií, Nizozemskem a Peru tematickou rezoluci

k rovné politické účasti, opakovaně předloženou v roce 2014, 2015, 2016 a 2018.¹⁶ (OHCHR, 2021b) Součástí zmíněné iniciativy bylo taktéž zajištění vytvoření tzv. vodítek (*guidelines*), která slouží jako soubor rad a pokynů pro zajištění kvalitnější politické účasti. (OHCHR, 2021c) Činnost se dále projevuje v případě UPR, kde ČR dlouhodobě patří mezi neaktivnější státy a doporučení předkládá většině států bez ohledu na generace lidských práv. (Bílková, 2016, s. 393; UPR Info, 2021)

Jako členský stát EU pravidelně koordinuje své pozice v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU ve snaze dojít v rámci bloku ke společnému postoji vycházejícího v ideálním případě z konsenzu. Specifický vztah ČR k Izraeli a postoj k vybraným rezolucím týkajících se práv druhé generace patří do oblasti, ve které se od společného postupu v rámci EU často odchyluje. (Hanzlíčková, Melounová & Zemanová, 2019, s. 258)

Aktuálně vykonávaný mandát člena RLP byl ČR přidělen na základě zvolení VS z 12. října 2018. (UN, 2018) O 18 uvolněných mandátů usiloval stejný počet kandidátů a rozložení kandidátů napříč regionálními skupinami přesně odpovídalo přidělování dle regionálního klíče, tudíž volby nelze klasifikovat jako soutěživé. Dle metodiky hodnocení kandidátských zemí organizací UN Watch, která posuzuje kritéria určená rezolucí VS 60/251, byla ČR hodnocena jako země dostatečně kvalifikovaná k výkonu mandátu.^{17,18} (UN Watch, 2018) V dobrovolných slibech a závazcích vyjádřila ČR příslib aktivního vystupování směřujícího k ochraně a propagaci lidských práv, předávání historické zkušenosti s tranzicí k demokracii, reformám zajišťující vyšší efektivitu a důvěryhodnost RLP, konstruktivní spolupráci napříč regiony zejména v oblasti první generace lidských práv, spolupráci s OHCHR a podpoře lidskoprávních mechanismů. (GA, 2018)

¹⁶ Konkrétně se jedná o rezoluce RLP 24/8, 27/24, 30/9, 33/22 a 39/11.

¹⁷ Posuzovaná kritéria – prosazování nejvyšších standardů v oblasti podpory a ochrany lidských práv a plná spolupráce s RLP – jsou organizací hodnocena skrze stav ochrany lidských práv v dané zemi (za využití dat z: Freedom in the World, the Economist Democracy Index a Reporters Sans Frontières Worldwide Press Freedom Index) a historii hlasování země v rámci OSN.

¹⁸ Z 18 kandidátských zemí zařadila UN Watch 8 mezi kvalifikované (Argentina, Bahamy, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Itálie, Rakousko a Uruguay), 4 mezi problematické (Burkina Faso, Fidži, Indie a Togo) a 6 mezi nekvalifikované (Bahrajn, Bangladéš, Eritrea, Filipíny, Kamerun a Somálsko).

3. Aktivita České republiky v RLP

Závěrečná část práce se zabývá měřením aktivity ČR v RLP mezi lety 2019–2020 a naměřené hodnoty následně porovnává s aktivitou vybraných států regionálních skupin EEG a WEOG. Text se zaměřuje čistě na výkon vybraných států s částečným přihlédnutím k určitým specifikům jednotlivých zasedání.

Problematikou výzkumu aktivity státních aktérů se zabývají akademici v zahraničí i v českém prostředí. (Hanzlíčková, Melounová & Zemanová, 2019; Jordaan, 2015; Kořan, Bílková, Kolmaš & Kolmašová, 2015; Sharma, Chané & Goddeeris, 2017; Smith, 2010) Dosavadní výzkumy související s činností zemí v RLP zaměřují svou pozornost zejména na velmoci, popřípadě regionálně významné hráče, a zabývají se pouze okrajově středními a malými státy. Trend posledních desetiletí, zvyšující se důležitost agendy lidských práv v mezinárodní politice, se přirozeně promítá do zájmu výzkumníků, z jejichž strany je téma podrobně rozpracováno zejména v rovině teoretických konceptů, za nimiž zaostává výzkum empirický. (Merke & Pauselli, 2013, s. 132) Práce Lucie Hanzlíčkové, Ireny Melounové a Štěpánky Zemanové nabízí vysvětlení zmíněného výraznějšího početního rozdílu mezi výzkumy využívající kvantitativních metod a čistě teoretickými výzkumy problematikým kvantifikováním aktivismu aktérů, pro něž doposud nebyl vytvořen ucelený rámec. (Hanzlíčková, Melounová & Zemanová, 2019, s. 248)

3.1 Parametry analýzy

Měření aktivismu v této práci vychází z metodologického rámce, navrženého v textu Federica Merkeho a Gina Pauselliho – *Foreign Policy and Human Rights Advocacy: An Exercise in Measurement and Explanation*, který je pro potřeby práce modifikován.¹⁹ Parametry byly rozšířeny v rovině počtu sledovaných indikátorů a také došlo k úpravě vážení daných indikátorů pro potřeby vytvoření výsledného indexu sloužícího k následnému srovnání ČR s vybranými státy.

Práce sleduje aktivitu států na půdě RLP skrze tři indikátory. Prvním indikátorem je počet rezolucí, v jejichž případě stát vystupuje jako hlavní předkladatel (*main sponsor*) nebo spolupředkladatel (*cosponsor*). Druhým indikátorem je počet příspěvků pronesených na

¹⁹ Merkeho a Pauselliho výzkum se zabývá lidskoprávní dimenzí zahraniční politiky Argentiny, Austrálie, Brazílie a Jihoafrické republiky skrze měření jejich aktivismu a ideologické orientace.

zasedání RLP.²⁰ Třetím indikátorem je počet doporučení přednesených státem při UPR. Sledovaným státům jsou na základě indikátorů přiřazovány body, které odpovídají míře aktivity dané činnosti. Zmíněná bodová škála nabývá hodnot od nuly do tří, kdy se nula rovná žádné a tři nejvyšší míře aktivity.

Nejvyšší vyvinutí aktivity je stanoveno pro případ států v roli hlavních předkladatelů rezoluce (3 body), naopak předložení rezoluce v pozici spolupředkladatele je hodnoceno nejmenším počtem (1 bod). Uprostřed pomyslné škály se pohybují jak příspěvky pronesené na zasedání RLP, tak doporučení předložené na schůzích UPR (v obou případech 2 body).²¹ Logika bodového ohodnocení vychází z mandátu RLP, kdy rezoluce patří mezi jednu z nejdůležitějších výsledků práce orgánu, a především jsou pro stát z hlediska aktivity v roli hlavního předkladatele nejnáročnější činnosti, jelikož své kapacity věnuje vyjednávání textu a celkově snahám o jeho prosazení. Oproti tomu v případě spolupředkladatele se stát zpravidla pouze přihlašuje k myšlenkám rezoluce a tímto krokem ji pasivně podporuje. V případě projevů a doporučení, pak musí stát vynaložit větší úsilí než v roli spolupředkladatele rezoluce, tudíž jsou z pohledu aktivity a jejího hodnocení řazeny mezi roli předkladatele a spolupředkladatele.

Ze stanovených indikátorů je tvořen index, který je získán následujícím postupem. Body přidělené v rámci každého indikátoru jsou odděleně sečteny, výsledné součty – součet pro indikátor počtu rezolucí (I_r), součet pro indikátor počtu příspěvků (I_p), součet pro indikátor doporučení (I_d) – jsou následně děleny – v případě rezolucí počtem přijatých rezolucí na daném zasedání (N_r), v případě projevů nejvyšším počtem projevů (N_p) a v případě UPR nejvyšším počtem doporučení (N_d). Součet výsledných podílů je roven indexu absolutní aktivity (X_a). Pro výpočet indexu je použita následující rovnice:

$$X_a = \frac{I_r}{N_r} + \frac{I_p}{N_p} + \frac{I_d}{N_d}$$

Součtem indexů absolutní aktivity za všechny sledovaná zasedání je získán index absolutního výkonu (X_v).

$$X_v = X_{a1} + X_{a2} + \dots + X_{an}$$

²⁰ Započítány jsou projevy, otázky v rámci interaktivních dialogů, vysvětlení hlasování, komentáře a proslovy představitelů států. Naopak je z analýzy vyřazeno právo v rozpravě zmíněných států na reakci (*right of reply*). Důvodem vyřazení je snaha o měření primární aktivity států, nikoli aktivity plynoucí až z reakce států.

²¹ Vystoupení pronesená jménem skupiny států, zejména EU, jsou započítána všem státům příslušícím k dané skupině.

Podílem indexu absolutního výkonu a počtu zasedání (N_z) je získán index průměrného výkonu (X_p).

$$X_p = \frac{X_v}{N_z}$$

V průběhu sledovaných let 2019–2020 proběhlo celkem 6 řádných zasedání a 5 schůzí UPR.^{22,23} Z důvodu početního nesouladu nebude poslední (45.) zasedání RLP započítáno do souhrnného indexu průměrného výkonu, ani do indexu absolutního výkonu a s výsledky zmíněného zasedání bude operováno pouze v případě dílčích analýz nezasažených indikátorů měřící počet rezolucí a příspěvků na zasedání RLP. Všechna primární data jsou čerpána ze závěrečných zpráv příslušných zasedání RLP a v případě doporučení částečně z databáze UPR Info a částečně z příslušných zpráv pracovních skupin UPR.

Sledované státy obsažené v analýze byly vybrány na základě příslušnosti k regionální skupině EEG a WEOG. Ze skupiny EGG bylo vybráno 8 států, které byly ve sledovaném období členy RLP, a ty byly rozšířeny o další dva státy. Konkrétně Estonsko, které je jediným zástupcem skupiny EEG radící se mezi prvních dvacet států lidskoprávního indexu *Human Freedom Index* (HFI) a Ruskou federaci, jakožto stálého člena Rady bezpečnosti z dané regionální skupiny.²⁴ (Vásquez & McMahon, 2020)

Výběr států radící se do skupiny WEOG byl učiněn na základě minimálně jednoho členství v RLP od jejího vzniku a příslušnosti mezi prvních dvacet zemí již zmíněného indexu HFI. Obě stanovené podmínky mají za cíl zúžit počet sledovaných států jednak pro kompaktnost analýzy a současně vybrat státy s největším potenciálem k vysoké aktivitě v RLP. Tímto způsobem bylo vybráno 13 států, z nichž 6 je členem EU.²⁵ Mezi vybrané státy se řadí i Spojené státy americké (USA), které budou z celkové analýzy vyřazeny z důvodu neúčasti na zasedání RLP ve sledovaném období, jejich výsledky bylo možné použít pouze v dílčích analýzách aktivity v procesu UPR, kde byly USA přítomny na všech sledovaných schůzích. Do vybrané skupiny států WEOG bylo navíc zařazeno Švédsko jakožto představitel státu tzv. zlatého standardu („*gold standard state*”) v oblasti lidských práv. (Brysk, 2009)

²² 40.–45. řádné zasedání.

²³ 32.–36. schůze UPR.

²⁴ HFI je založen na 76 indikátorech rozdělených do 12 oblastí měřících osobní, občanské a ekonomické svobody. Zatím poslední, šesté vydání indexu zahrnuje 162 zemí reprezentující 94% světové populace. Index je vydáván ve spolupráci Cato Institute a Fraser Institute.

²⁵ Státy skupiny WEOG budou v práci dále rozlišovány na členské a nečlenské státy EU.

Následuje seznam vybraných států rozšířený o jejich zkratky v třípísmenném systému dle normy ISO 3166-1 alpha-3 code, pod kterými budou státy v práci také uváděny:

Tabulka 1 – Seznam vybraných států

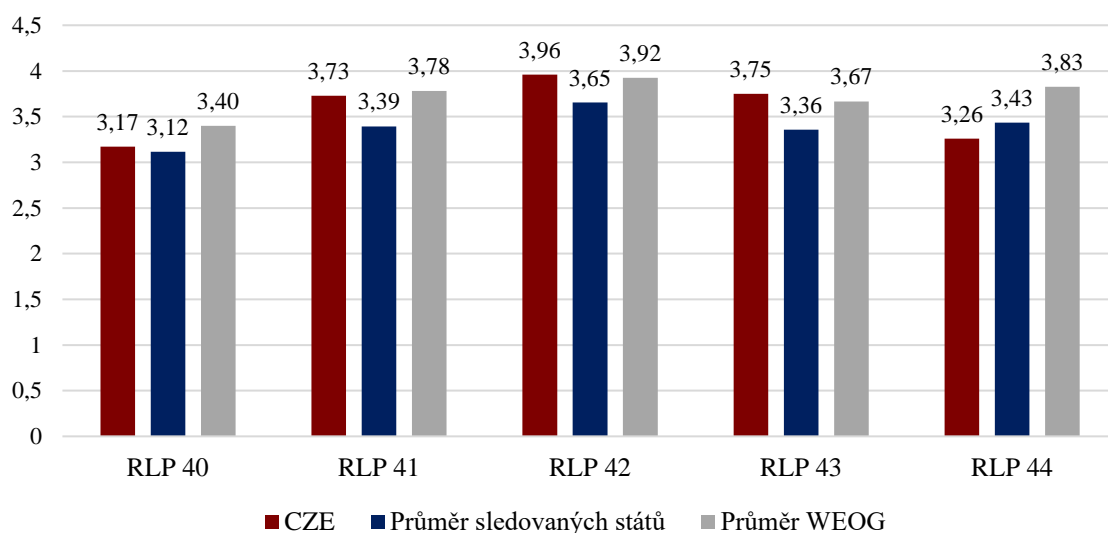
Stát	alpha-3 code	Stát	alpha-3 code
Arménie	ARM	Německo	DEU
Austrálie	AUS	Nizozemsko	NLD
Bulharsko	BGR	Norsko	NOR
Česká republika	CZE	Polsko	POL
Dánsko	DNK	Rakousko	AUT
Estonsko	EST	Rusko	RUS
Finsko	FIN	Slovensko	SVK
Chorvatsko	HRV	Spojené království	GBR
Irsko	IRL	Spojené státy americké	USA
Island	ISL	Švédsko	SWE
Kanada	CAN	Švýcarsko	CHE
Maďarsko	HUN	Ukrajina	UKR

Zdroj: Autor (na základě normy ISO 3166-1 alpha-3 code)

3.2 Analýza naměřené aktivity

Zástupci ČR se ve sledovaném období účastnili všech zasedání RLP i schůzí UPR. Pohled na celkovou aktivitu ve sledovaném období ukazuje konstantní nadprůměr v rámci všech sledovaných zemí s výjimkou 44. červnového zasedání. Tento propad, který patří mezi druhý nejnižší výkon po prvním sledovaném zasedání, může do jisté míry souviset s charakterem zasedání, které bylo prvním plně distančním zasedáním RLP v období epidemie COVID-19 a zároveň výjimečně navazovalo na předchozí 43. březnové zasedání, které bylo přerušeno zmíněnou epidemií a bylo dokončeno týden před začátkem 44. červnového zasedání. 44. zasedání je současně jediné, v jehož případě aktivita ČR nepřekonal ani jeden ze sledovaných průměrů. ČR při srovnání s průměrem států WEOG zaznamenala ve dvou z pěti případů (42. a 43. zasedání) vyšší aktivitu a zároveň na 41. zasedání dosáhla průměrná aktivita ČR téměř srovnatelné hladiny s průměrem států WEOG.

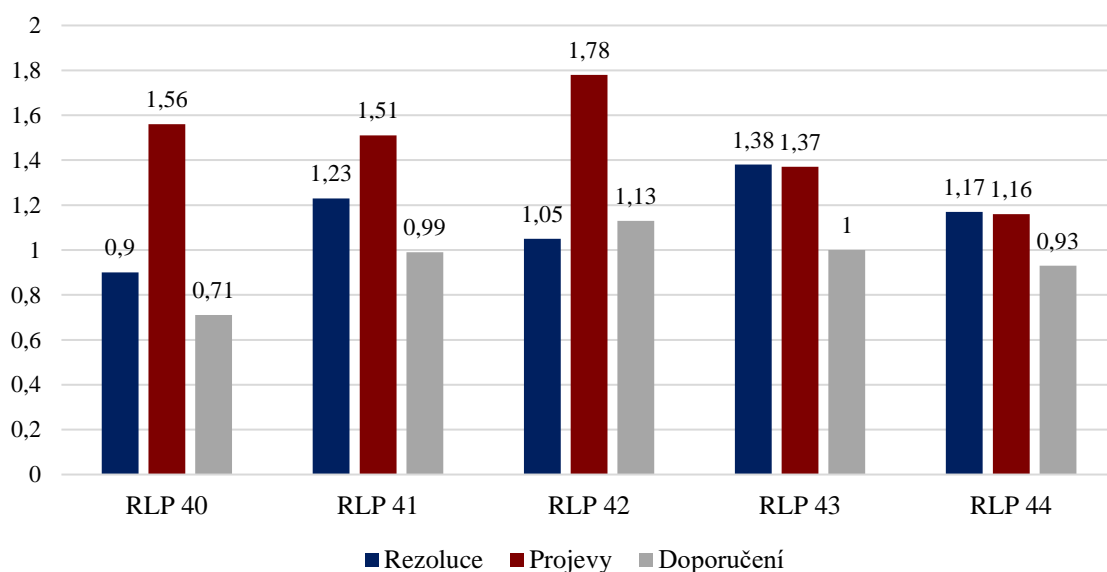
Graf 1 – Aktivita mezi lety 2019–2020

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–44. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

Pohled na aktivitu ČR jednotlivě skrze tři sledované indikátory ukazuje v případech prvních tří zasedání jako nejvyšší složku aktivity příspěvky na zasedáních RLP. V posledních dvou případech se ukazuje snížení aktivity v oblasti příspěvků na téměř shodnou úroveň s rezolucemi. Mezi nejnižší složku aktivity se řadí doporučení v rámci UPR. Podobně jako v případě souhrnného pohledu na průměrnou aktivitu ČR ve sledovaném období lze na datech rozložení aktivity sledovat propad na prvních dvou zasedáních v roce 2020 (43. a 44. zasedání), jejichž distanční ráz zřejmě ztížil možnost participace skrze příspěvky na zasedáních a zároveň se část aktivity ČR přesunula od příspěvků k podpoře rezolucí.

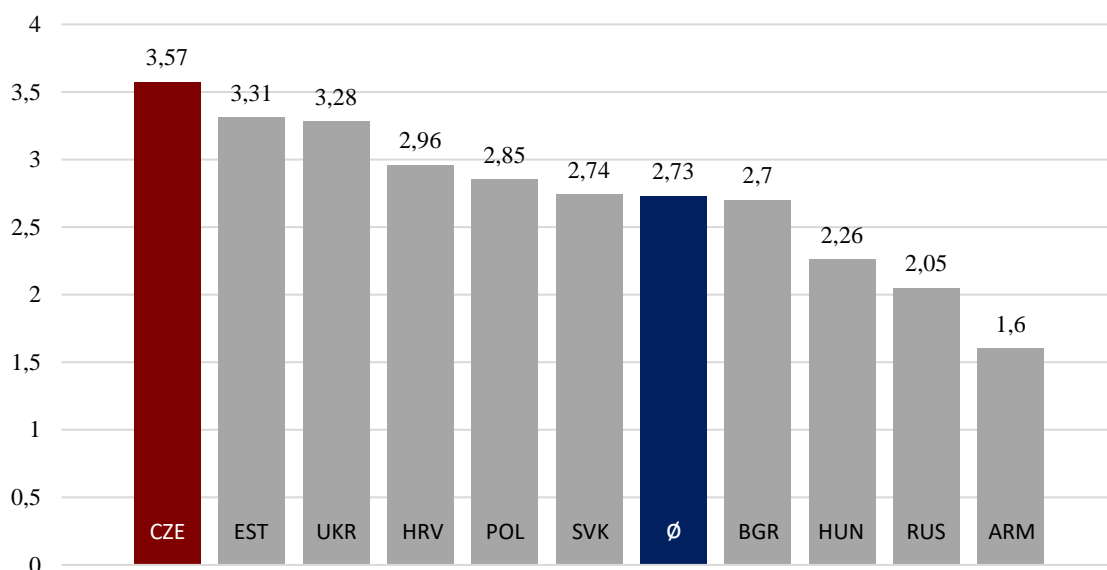
Graf 2 – Aktivita ČR z pohledu indikátorů

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–44. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

V rámci vlastní regionální skupiny se ČR zařadila mezi nejaktivnější stát z deseti sledovaných států. Při zúžení sledované skupiny na státy patřící do Visegrádské skupiny lze sledovat značné rozdíly v aktivitě od nejvyšší (ČR), přes průměrnou (Polsko, Slovensko), až po velmi nízkou (Maďarsko). Z pohledu příslušnosti k EU se většina členských států umístila nad průměrem skupiny, ovšem s výjimkou Bulharska, v jehož případě se jedná o minimální rozdíl oproti průměru, ale v případě Maďarska se jedná o značný rozdíl jak při srovnání s průměrem skupiny, tak v rozdílu s nejlepšími výsledky skupiny. Naopak ze třech nečlenských států EU patří nejvyšší aktivita v případě Ukrajiny mezi první tři nejaktivnější státy. Naopak výkon Ruska i Arménie jako zbylých dvou sledovaných nečlenských států EU je velmi podprůměrný ve srovnání se skupinou EEG i průměrnou aktivitou všech sledovaných států. Celkový průměr skupiny je o značný díl menší než v případě skupiny WEOG a rozdíl mezi nejaktivnějším státem a státem s nejnižší aktivitou je více než dvojnásobný.

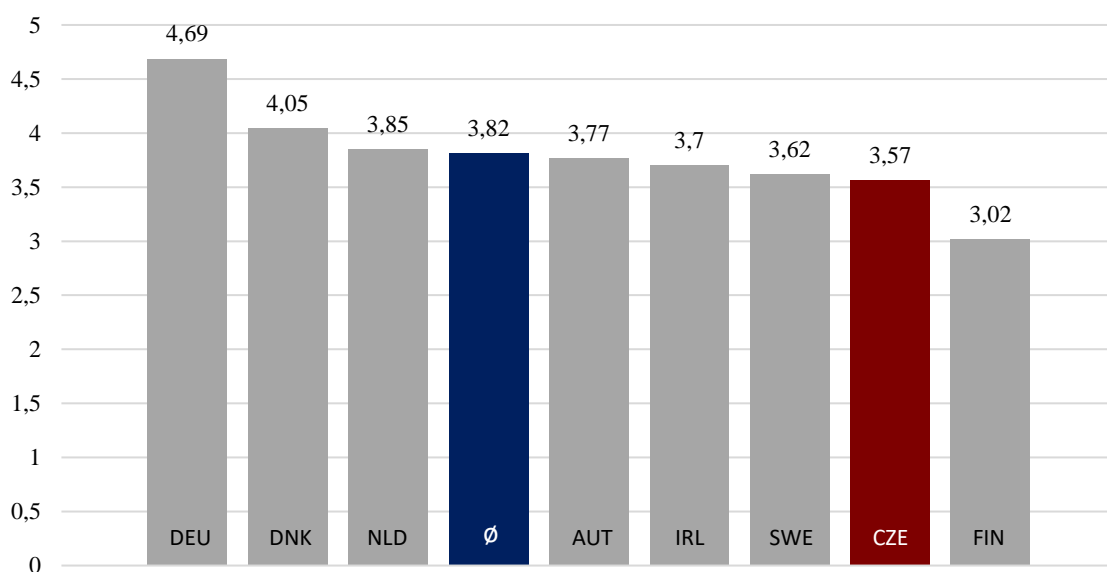
Graf 3 – Aktivita skupiny EEG

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–44. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

Pohled na výběr sledovaných států spadajících do skupiny WEOG a současně členských států EU (dále WEOG-EU) ukazuje vyrovnanější výkony než ve skupině EEG. Nejvyšší aktivita byla zaznamenána u Německa s výrazným rozdílem oproti druhému neaktivnějšímu státu. Německo je zároveň neaktivnějším státem celého měření. Překvapivá je aktivita Švédska, která je jak podprůměrná, tak nízká vzhledem k vnímání země jakožto představitele tzv. zlatého standardu v oblasti lidských práv. ČR se při srovnání se skupinou umístilo podprůměrně, ale neobsadilo poslední místo, které s výrazným propadem oproti průměru i výkonu ČR zaujímá Finsko, které se výši naměřené aktivity řadí spíše mezi státy EEG.

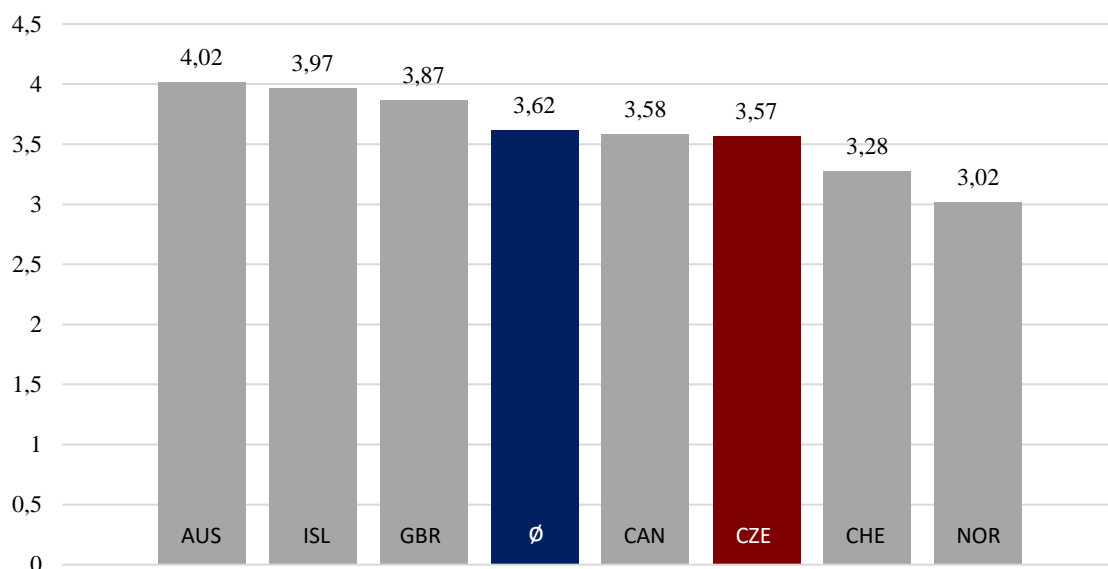
Graf 4 – Aktivita skupiny WEOG-EU

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–44. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

Sledované státy skupiny WEOG mimo členské státy EU (dále WEOG bez EU) dosáhly nižší průměrné aktivity než státy WEOG-EU, ale rozdíl mezi neaktivnějším a nejméně aktivním státem činí zhruba třetinu. Na rozdíl od skupiny WEOG-EU se neprojevil výrazný rozdíl jako v případě Německa a rozdíl mezi první Austrálií a druhým Islandem je minimální. ČR se ve srovnání se skupinou umístilo lépe, než v případě států WEOG-EU. Konkrétně se ČR minimálně odchýlila od průměru skupiny a aktivita dosáhla stejné výše jako v případě Kanady a převýšila aktivitu Švýcarska a Norska. Podobně jako v případě Švédska se i ve skupině WEOG bez EU umístilo Norsko, které například Merke a Pauselli do své práci zahrnují jako výchozí stát pro porovnání aktivity, výrazně pod průměrem skupiny a s výrazným rozdílem v porovnání s neaktivnější Austrálií.

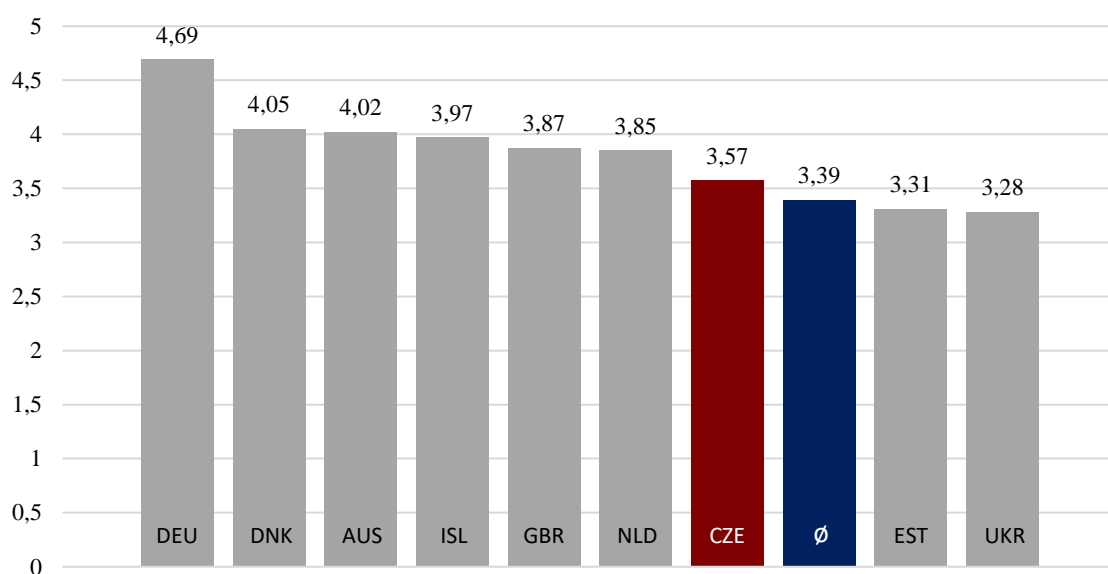
Graf 5 – Aktivita skupiny WEOG bez EU

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–44. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

Pohled na soubor devíti nejaktivnějších států, vždy prvních tří ze skupiny EEG, WEOG-EU a WEOG bez EU, ukazuje rozdíl mezi státy WEOG jako celku a státy řadící se do skupiny EEG, které obsadily poslední místa okolo průměru vybraných států. I v konkurenci nejaktivnějších států vyniká aktivita Německa, která převyšuje zbylé státy WEOG, mezi nimiž je rozdíl v aktivitě minimální a obdobný jako v případě států EEG.

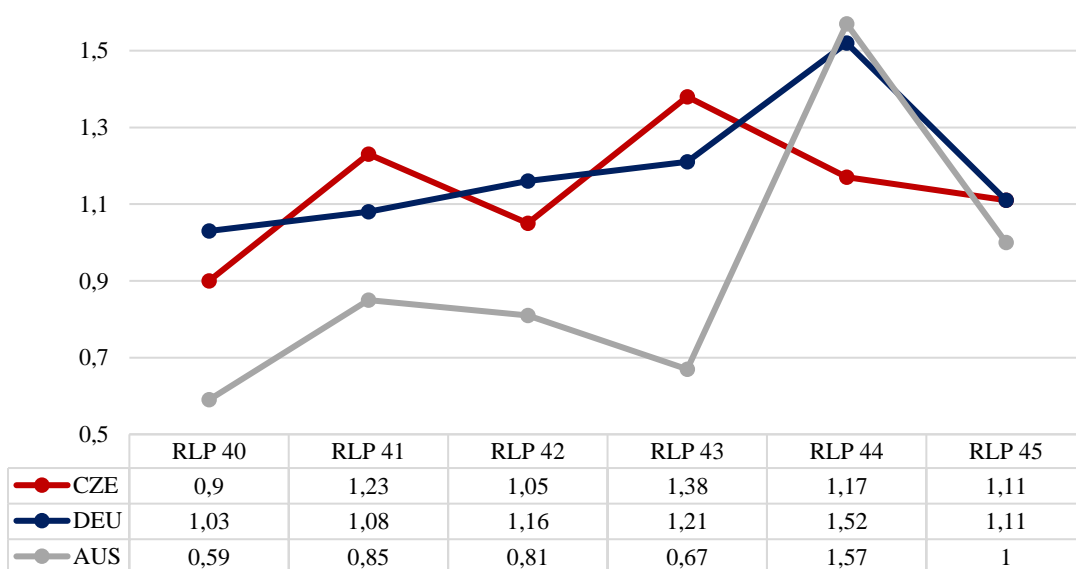
Graf 6 – Nejaktivnější státy napříč skupinami

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–44. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

Podrobnější zkoumání neaktivnějšího Německa a Austrálie z WEOG a ČR z EEG skrze indikátor počtu podpořených rezolucí ukazuje několik skutečností. První skutečností je nepřilíš velký rozdíl mezi Německem a ČR, které se po většinu sledovaného období pohybují v podobných hladinách. Oproti tomu se na datech Austrálie ukazuje značně nižší aktivita, která je následně vyvážena celkově nejvyšší aktivitou na 44. zasedání. Zmíněné zasedání se skrze sledovaný indikátor znovu ukazuje jako výrazně odlišné a v případě Německa a Austrálie se jedná o neaktivnější zasedání. ČR nesledovala popsany trend a aktivita skrze podporu rezolucí na 44. zasedání nijak nevybočuje oproti předchozím zasedáním.

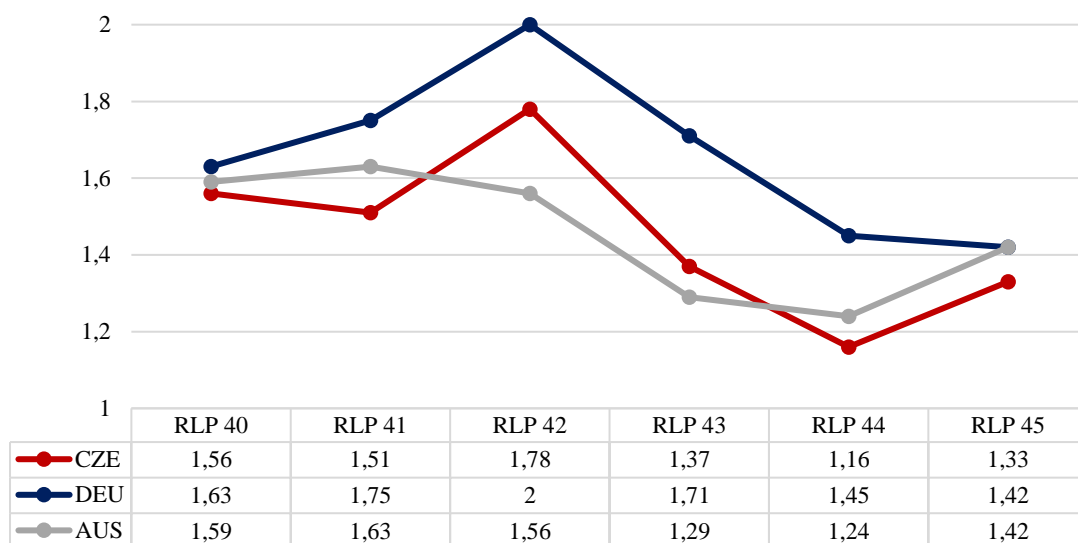
Graf 7 – Indikátor rezolucí

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–45. zasedání RLP)

Druhý indikátor měřící aktivitu států skrze příspěvky pronesené na zasedáních ukazuje celkovou nejvyšší aktivitu v případě Německa. ČR se většinou pohybuje v podobných hladinách jako Austrálie. Jako nejbohatší se z pohledu projevů ukazuje 42. zasedání a jako naopak nejslabší se projevila poslední dvě zasedání sledovaného období, tedy 44. a 45. zasedání, což znovu ukazuje jak na jejich odlišnost, tak především na jisté ztížení participace států skrze příspěvky na distančních zasedáních.

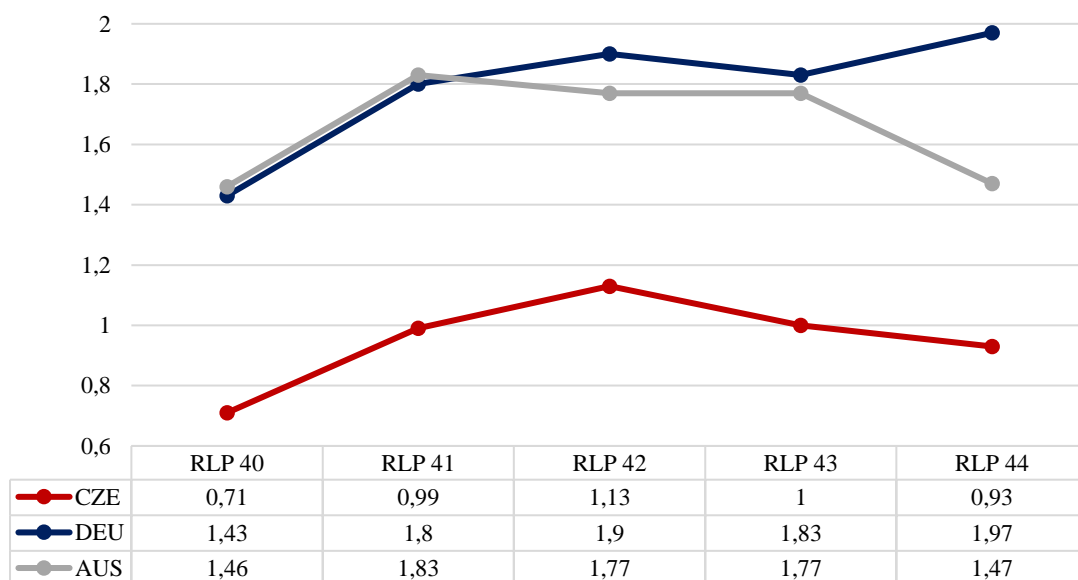
Graf 8 – Indikátor projevů

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–45. zasedání RLP)

Zásadnější rozdíly mezi státy lze pozorovat v případě třetího indikátoru zaměřeného na doporučení v rámci schůzí UPR. Zde je na rozdíl od prvních dvou indikátorů zřejmá výrazná odlišnost ve výkonu ve srovnání neaktivnějších států skupiny WEOG a EEG reprezentovanou ČR. Po celé sledované období je právě ČR nejslabší ze tří sledovaných států se značným rozdílem oproti Německu i Austrálii. Aktivita Německa s Austrálií se drží podobných hodnot s výraznější proměnou na úplném konci sledovaného období.

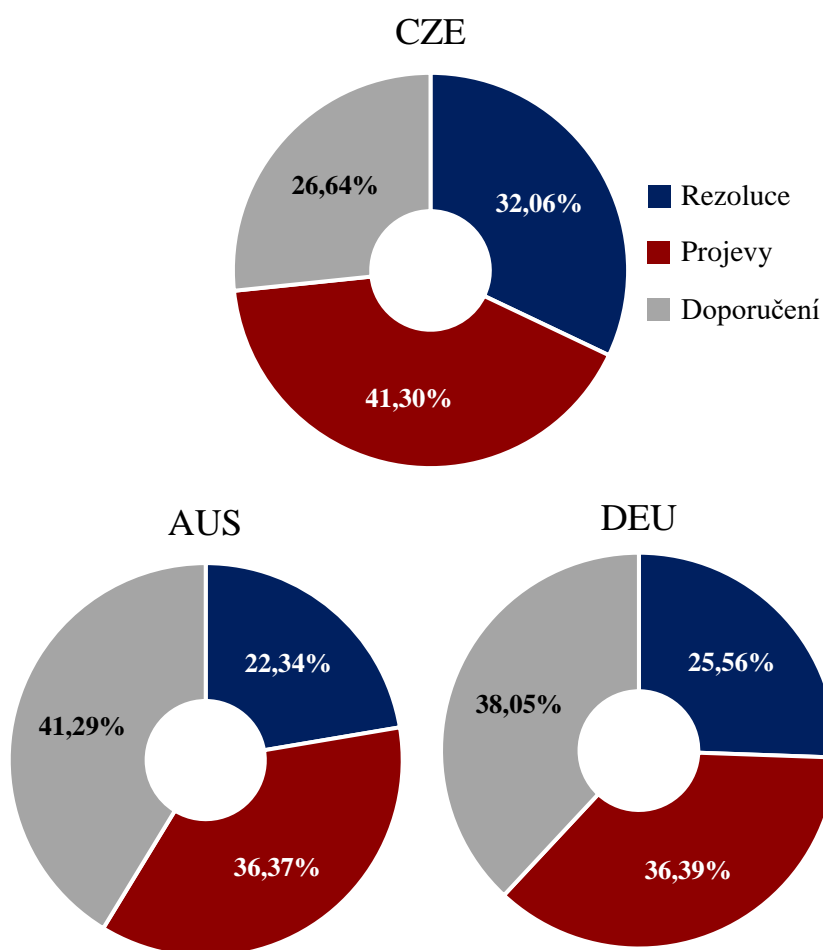
Graf 9 – Indikátor doporučení

Zdroj: Autor (na základě databáze UPR Info a zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR)

Poslední srovnání nabízí pohled na podíl sledovaných indikátorů na celkové aktivitě ČR, Německa a Austrálie. Zde se ukazuje, že oba státy skupiny WEOG mají téměř identické složení aktivity, která se pohybuje okolo 40 % v případě doporučení v rámci UPR, okolo 36 % v případě příspěvků na zasedáních a nejmenší podíl okolo 24 % má na aktivitě podpora rezolucí. Aktivita tudíž není dělena souměrně mezi tři indikátory a výraznou složkou je aktivita států v rámci UPR. Případ ČR ukazuje taktéž nesouměrné dělení, a dokonce podobné procentuální rozdělení ovšem v jiných indikátorech. Nejmenší zastoupení lze pozorovat v případě doporučení UPR s 26,64 %, následuje podpora rezolucí s 32,06 % a nejvyšší podíl mají na aktivitě ČR projevy na zasedáních RLP s 41,3 %. Právě rozdíl v procentuálním zastoupení doporučení společně s dříve zmíněnou slabou aktivitou v příslušném indikátoru ve srovnání se státy WEOG může vysvětlit zaostávání ČR za aktivitou států WEOG.

Graf 10 – Podíl jednotlivých indikátorů na celkové aktivitě

Zdroj: Autor (na základě závěrečných zpráv z 40.–45. zasedání RLP, zpráv pracovních skupin z 36. schůze UPR a databáze UPR Info)

Závěr

Primárním záměrem práce bylo přispět do doposud nepříliš obsáhle debaty věnované působení České republiky v Radě OSN pro lidská práva a současně do ní vnést hledisko kvantitativní analýzy, která v českém prostředí nebyla na zmíněné téma doposud zpracována, a empirický přístup k tématu je celkově zatím stále ojedinělý i mezi zahraniční vědeckou komunitou. Pro aktuálnost se analýza zaměřila na období posledních dvou let 2019 a 2020. Vybrané období koresponduje s členstvím ČR v RLP, které uplyne s koncem roku 2021.

V první části práce byla přiblížena historická východiska lidskoprávní dimenze české zahraniční politiky, která sahají hluboko do historie a úplné prvopočátky jsou spojovány již s vládou Karla IV. Jako hlavní filozofický přístup, na který Československo a Česká republika v moderních dějinách navázaly, autor identifikuje český humanismus 17. století. Následné navázání na prosazování humanity, lidství, přišlo až s pádem Rakouska-Uherska. Vývoj byl přerušen druhou světovou válkou a k navrácení, už pod názvem lidská práva, došlo s nástupem Václava Havla do funkce prezidenta republiky. Provedený historický vhled prokázal zejména dlouhou historickou tradici vztahu k lidské důstojnosti a obraně základních hodnot lidství na území českých zemí.

Kapitola dále zkoumala současné nastavení zahraniční politiky v souvislosti s podporou a ochranou lidských práv z pohledu obecné koncepce zahraniční politiky i podrobné koncepce věnované podpoře lidských práv a transformační spolupráci. Rozbor priorit zahraniční politiky prokázal, že z pohledu strategických dokumentů jsou lidská práva stanovena jako prioritní oblast zájmu České republiky s konkrétně stanovenými tematickými i geografickými cíli. Práci sledovaná RLP je koncepcemi označována za nejdůležitější multilaterální instrument pro prosazování zájmů ČR v oblasti lidských práv. Dále byl věnován prostor kritice nastavení sledované politiky, které se sestává především výhrad k občasným střetům lidskoprávních a ekonomických cílů zahraniční politiky. V neposlední řadě byla pro větší přehlednost a ucelenost závěrů první kapitoly provedena analýza lidskoprávní dimenze zahraniční politiky pomocí rozšířených Mowerových kritérií, která přinesla pohled skrze důvody, priority, definice, cíle, záběr, aktéry, nástroje, postoje a typologii lidskoprávní dimenze zahraniční politiky.

Druhá kapitola se zaměřila na samotný mezinárodní systém ochrany lidských práv s vrcholem v RLP. V první řadě byl popsán vznik a vývoj systému od počátků v druhé polovině 40. let minulého století až do nedávných změn, souvisejících zejména se vznikem

samotné RLP. Popsaný vývoj poukázal na bezprecedentní vývoj v oblasti lidských práv v průběhu druhé poloviny minulého století, který ve svém důsledku vedl k přeměně agendy lidských práv v dominantní diskurz mezinárodních vztahů. Dále se text věnoval nejdůležitějším milníkům předchůdce RLP, Komisi OSN pro lidská práva, jejíž vývoj byl úzce propojen s vývojem v oblasti lidských práv na mezinárodním poli, a byl to právě zmíněný orgán, za jehož působení vznikla většina dodnes platných lidskoprávních norem.

V další části kapitoly text rozebral důvody zániku Komise a podmínky vzniku jejího následníka v podobě RLP. Text vysvětlil vnitřní nastavení fungování RLP a popsal všechny její rozličné součásti a procedury pro pochopení role orgánu jak v mezinárodním systému, tak jako místa ochrany a propagace lidských práv. V neposlední řadě se text věnoval srovnání fungování RLP a Komise se zaměřením na úspěšnost napravení nedostatků popsaných mezinárodním společenstvím. Současně byl věnován prostor představení kritiky současného fungování RLP, která se do jisté míry shoduje s kritikou Komise, a nabízí otázku, zda se vytvořením nového orgánu opravdu podařilo docílit zásadních změn. Dále se kapitola zaměřila na dosavadní působení i úspěchy ČR na půdě RLP, popsala fungování ČR z pohledu členství v EU a také představila dobrovolné přísliby a závazky, kterými započala zatím poslední mandát v roli člena RLP. Kapitola jako celek měla za cíl přiblížit fungování systému ochrany a propagace lidských práv, popsat roli ČR, a zvláště seznámit čtenáře s veškerými aspekty potřebnými k lepšímu porozumění navazující poslední kapitoly práce věnující se operacionalizaci, měření a následné analýze míry aktivity ČR.

Třetí kapitola obsáhla, mimo výše zmíněné, dosavadní výzkum v oblasti aktivity států, jejíž empirické zpracování stále zaostává za teoretickými koncepty a zároveň chybí jednotný přístup k jejímu zpracování. I z posledního jmenovaného důvodu byl pro práci vytvořen zvláštní metodologický rámec, většinou vycházející z práce F. Merkeho a G. Pauselliho *Foreign Policy and Human Rights Advocacy: An Exercise in Measurement and Explanation*. Pro potřeby práce byl zmíněný rámec poupraven a rozšířen, tudíž se sestává ze tří indikátorů – počtu podpořených rezolucí, počtu pronesených příspěvků na zasedání RLP a počtu doporučení v rámci UPR; z nichž byl následně vytvořen index pro srovnávání s ostatními vybranými zeměmi analýzy, kterých bylo z regionálních skupin OSN WEOG a EEG dle několika podmínek vybráno celkem 24. Všechny státy byly vybírány se snahou obsáhnout země s co nejvyšší pravděpodobností vysoké aktivity na půdě RLP. Aktivita byla měřena ve stanoveném období let 2019–2020, které odpovídá dohromady šesti zasedáním RLP a pěti schůzím UPR.

Samotná analýza, která v podobném rozsahu zatím nebyla provedena, pomohla nalézt odpovědi na výzkumné otázky i ověřit stanovenou hypotézu. Odpověď na první stanovenou otázku – *Jaké míry dosahuje aktivita ČR v RLP ve srovnání se státy skupiny EEG?* – nabízí provedená analýza ve své první třetině, kdy Českou republiku jednoznačně staví do pozice neaktivnějšího státu z vybraných deseti států skupiny EEG. Aktivita dosáhla vysokého nadprůměru v rámci skupiny, do které ČR náleží, a její postavení ukazuje na nadstandardní zájem o lidská práva na půdě RLP, což dále potvrzuje i nadprůměrnou aktivitou oproti průměru všech vybraných států v průběhu téměř celého sledovaného období.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku – *Snese ČR srovnání se státy WEOG?* – nevyznívá tak jednoznačně jako v případě první otázky. Srovnání celkové aktivity ČR a průměrné aktivity vybraných států WEOG ukazuje ve třech z pěti sledovaných případech vyšší či srovnatelnou aktivitu, naopak ve zbylých dvou případech analýza ukazuje výraznější propad aktivity ČR. Při podrobnější analýze, dle členění států WEOG na členské a nečlenské státy EU, se ukázalo zaostávání ČR oproti průměru v případě členů EU, ovšem v případě nečlenských států byla odchylka od průměru minimální. ČR ve srovnání se státy WEOG prokázala proměnlivou míru aktivity, ta je ovšem většinou srovnatelná s průměrným výkonem skupiny jako celku, dokonce se přibližuje nebo překračuje aktivitu některých států považovaných za vzory v oblasti lidských práv. Na druhou stranu, v podrobnějším srovnání oproti špičkám skupiny výkon ČR výrazně zaostává. Na základě provedené analýzy lze tudíž konstatovat, že ČR snese srovnání s aktivitou skupiny WEOG, ovšem existují znatelné rozdíly ve výkonu nejlepšího státu EEG a jednotlivých států WEOG. V případě třetí výzkumné otázky – *Mezi jaké státy můžeme ČR dle aktivity zařadit?* – lze ČR s jistotou zařadit mezi státy nadprůměrné výkonnosti, vysoce aktivní v rámci skupiny EEG a výkonnostně srovnatelné s průměrným výkonem WEOG.

Analýza aktivity ČR a srovnání jejího výkonu s vybranými státy přinesla odpovědi, které potvrzují domněnky vznesené hypotézou – *Důležitost lidskoprávní tematiky pro zahraniční politiku ČR se projevuje nadprůměrnou aktivitou v rámci vlastní skupiny států EEG a zároveň se aktivitou řadí mezi státy WEOG*. Platnost pomyslné první části hypotézy, která spojuje důležitost lidskoprávní agendy pro zahraniční politiku s nadprůměrnou aktivitou ve skupině EEG, potvrdily odpovědi představené u první a částečně třetí výzkumné otázky. Platnost pomyslné druhé části hypotézy, spojující zmíněnou důležitost lidských práv navíc se srovnatelností výkonu ČR se státy WEOG, prokázaly odpovědi v rámci druhé a taktéž částečně třetí výzkumné otázky. Platnost stanovené hypotézy jako celku byla tudíž skrze představené závěry provedeného výzkumu potvrzena.

Proces tvorby představeného výzkumu provázely určité výzvy, které ovšem nijak významně nebránily jeho vzniku. Za zmínku stojí omezený počet zdrojů v případě prací zabývajících se českou lidskoprávní zahraniční politikou, kterou se dlouhodobě zabývá v práci citovaná V. Bílková a Š. Zemanová, což vzhledem k velikosti ČR působí jako adekvátní počet, ovšem nejeví se tak z pohledu důležitosti agendy v rámci zahraniční politiky státu. Obdobně chybí v celosvětovém měřítku rozsáhlejší kvantitativní výzkum míry aktivity států a neexistuje ucelený rámec jejího zkoumání. Jako již zcela marginální komplikaci lze zmínit nastavení databázi shromažďující data o rezolucích a doporučeních, které v případě rezolucí neumožňují filtrování vyhledávání dle států a prací využitá databáze UPR Info doplňuje data s ročním zpožděním. Případné upravení jejich parametrů a možností filtrování by do značné míry zrychlilo a zjednodušilo výzkumnou práci, a především by současně umožnilo věnovat se delšímu časovému úseku, popřípadě většímu množství států.

Z výše popsané neexistence uceleného metodologického rámce pro výzkum míry aktivity států mohou pramenit případné nedostatky předložené práce, zejména v případě samotného nastavení sběru dat nebo zvoleného vážení sledovaných indikátorů. V obou případech je pravděpodobné, že ideální nastavení může být ze strany dalších výzkumníků vnímáno odlišně. S vědomím možných nedostatků byl při nastavování parametrů kladen důraz na princip srovnatelnosti sbíraných dat jak mezi indikátory, tak mezi státy a při následné analýze nedošlo pouze ke srovnávání míry indexů vybraných států, ale také ke srovnání po samotných indikátorech. Popsané kroky byly zvoleny pro vyvážení dopadů případných nedostatků na závěry výzkumu.

Mimo popsané závěry přinesl výzkum poznatky ohledně možného důvodu zaostávání ČR za neaktivnějšími státy WEOG, které může do jisté míry souviset s rozložením aktivity napříč sledovanými indikátory. Rozložení ve srovnání se špičkami WEOG vykazuje rozdílný důraz na cílení aktivity, kdy v případě států WEOG je největší důraz kladen na proces UPR a v případě ČR jsou naopak doporučení na schůzích UPR nejslabší složkou aktivity. Z tohoto pohledu by bližší analýza skrze indikátory byla vhodným pokračováním výzkumu, který by ve svých závěrech mohl přinést některé důležité odpovědi vedoucí ke zlepšení aktivity ČR na půdě RLP. Podobně užitečné výsledky by jistě přineslo časové rozšíření výzkumu na celou dobu působení ČR v RLP, případně rozšíření na všechny státy skupin WEOG a EEG. Pro budoucí práce je ovšem nejdůležitější nalezení společného metodologického rámce výzkumu aktivity na půdě RLP k zajištění jejich vzájemné srovnatelnosti.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

ČT24. (2015, 1. července). Drulák končí jako Zaorálkův náměstek, na ministerstvu zůstává. *Česká televize*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1566111-drulak-konci-jako-zaoralkuv-namestek-na-ministerstvu-zustava>

ECOSOC. (1967). *Resolution 1235*. New York: UN. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/214657>

ECOSOC. (1970). *Resolution 1503*. New York: UN. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/214705?ln=en>

GA. (2006). *Resolution 60/251, Human Rights Council*. New York: UN. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/Res/60/251>

GA. (2018). *Letter dated 23 April 2018 from the Permanent Representative of Czechia to the United Nations addressed to the President of the General Assembly*. New York: UN. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/73/82>

HRC. (2007). *Resolution 5/1, Institution-building of the United Nations Human Rights Council*. Geneve: UN. Dostupné z: https://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_5_1.doc

International Organisation for Standardisation. (2021). *The International Standard for country codes and codes for their subdivisions* (ISO norma č. 3166-1). Ženeva: ISO. Dostupné z: <https://www.iso.org/obp/ui/#search>

Lidovky.cz. (2014, 23. dubna). Zaorálek jede do Pekingu napravovat vztahy s Čínou. Tibet bude tabu. *Lidové noviny*. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/statni-pokladna/zaoralek-jede-do-pekingu-napravit-vztahy-s-cinou-tibet-bude-tabu.A140423_163037_statni-pokladna_vam

MPO. (2016, 3. října). *Exportní strategie ČR 2012-2020*. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/koncepce-a-strategie/exportni-strategie-cr-2012---2020--220213/>

MZV. (2015a, 16. září). *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1610424/Koncepce_podpory_lidskych_prav_a_transformacni_spoluprace.pdf

MZV. (2015b, 16. září). *Program transformační spolupráce*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1610427/Program_transformacni_spoluprace.pdf

MZV. (2018, 18. října). *Nástupní projev ministra zahraničních věcí Tomáše Petříčka*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/3049953/Nastupni_projev_ministra_zahranicnich_veci_Tomase_Petricka.pdf

MZV. (2019, 30. července). *Koncepce zahraniční politiky ČR*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html

MZV. (2020, 10. září). *Informace o projektech realizovaných v roce 2019*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/prioritni_zeme_a_projekty_transformacni/souhrnne_informace_o_aktivitach_programu/informace_o_projektech_realizovanych_v_13.html

MZV. (2021a, 11. února). *Program transformační spolupráce*. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/transformace/mapaSveta.swf>

MZV. (2021b, 11. března). *Lidská práva*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/index.html

OHCHR. (2021a, 11. března). *Fact Sheet No.2 (Rev.1), The International Bill of Human Rights*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/documents/publications/factsheet2rev.1en.pdf>

OHCHR. (2021b, 11. března). *Resolutions on equal participation*. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/ParticipationResolutions.aspx>

OHCHR. (2021c, 11. března). *Guidelines on the Right to Participate in Public Affairs*. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/DraftGuidelinesRighttoParticipationPublicAffairs.aspx>

OSN. (1945). *Charta Organizace spojených národů*. San Francisco: OSN.

OSN. (1948). *Všeobecná deklarace lidských práv*. San Francisco: OSN.

Rada OSN pro lidská práva. (2019a). *Report of the Human Rights Council on its fortieth session*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z: https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session40/Documents/A_HRC_40_2.docx

Rada OSN pro lidská práva. (2019b). *Report of the Human Rights Council on its forty-first session*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z: https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session41/Documents/A_HRC_41_2_EN.doc

Rada OSN pro lidská práva. (2019c). *Report of the Human Rights Council on its forty-second session*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z: https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/session42/Documents/A_HRC_42_2.docx

Rada OSN pro lidská práva. (2020a). *Report of the Human Rights Council on its forty-third session*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z: https://hrcmeetings.ohchr.org/HRCSessions/RegularSessions/43session/Documents/A_HRC_43_2%20_FOR%20WEB.docx

Rada OSN pro lidská práva. (2020b). *Report of the Human Rights Council on its forty-fourth session*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z:

https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session44/Documents/A_HRC_44_2_AUV.doc

Rada OSN pro lidská práva. (2020c). *Report of the Human Rights Council on its forty-fifth session*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z:

https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session45/Documents/AUV_A_HRC_45_2.doc

Rada OSN pro lidská práva. (2020d). *Reports of the Working Group on the Universal Periodic Review*. Ženeva: OHCHR. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/Documentation.aspx>

Šafaříková, K. (2014, 30. května). Havlovská politika byla chybná a škodlivá, tvrdí český diplomat. *Lidové noviny*. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/havlova-politika-byla-chybna-a-skodлива.A140530_111312_ln_domov_jzl

Truchlá, H. & Ehl, M. (2018, 18. října). Lidská práva se vrátí mezi priority české diplomacie. S Čínou i Ruskem o nich musíme mluvit otevřeně, říká nový ministr zahraničí Petříček. *Hospodářské noviny*. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66296030-lidska-prava-se-vrati-mez-priority-ceske-diplomacie>

UN. (1993). *Vienna Declaration and Programme of Action*. Vienna: UN. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/vienna.pdf>

UN. (2018, 12. října). *General Assembly Elects 18 Member States to Human Rights Council, Allowing Vote by 3 Member States in Article 19 Exemption over Financial Dues*. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2018/ga12077.doc.htm>

UN Digital Library. (1948, 10. prosince). *International Bill of Human Rights : Universal Declaration of Human Rights : resolution / adopted by the General Assembly*. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/670964?ln=en>

UN Watch. (2018). *Evaluation of UNHRC Candidates for 2019-2021*. Dostupné z: <https://static1.squarespace.com/static/5ab13c5c620b859944157bc7/t/5c195e062b6a28c799087422/1545166343465/Evaluation+of+UNHRC+Candidates+for+2019-2021.pdf>

UN Watch Database. (2021, 11. března). *Database*. Dostupné z: <https://unwatch.org/database/>

UPR Info. (2021, 11. března). *UPR Info Database*. Dostupné z: <https://upr-info-database.uwazi.io/en/>

Vásquez, I. & McMahon, F. (Eds.). (2020). *Human Freedom Index 2020*. Massachusetts: Cato Institute. Dostupné z: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/2021-03/human-freedom-index-2020.pdf>

Vláda ČR. (2018, 27. června). *Programové prohlášení vlády*. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/>

Literatura

Bílková, V. (2008). Účel nebo prostředek? Lidská práva v zahraniční politice České republiky. *Mezinárodní politika*, 32(12), 9–11.

Bílková, V. (2014). Zahraniční politika České republiky a ochrana lidských práv. In P. Dufek & H. Smekal (Eds.), *Lidská práva v mezinárodní politice* (s. 374–392). Praha: Wolters Kluwer.

Bílková, V. (2016). Lidskoprávní rozměr české zahraniční politiky. In M. Kořan (Ed.), *Česká zahraniční politika v roce 2015* (s. 384–402). Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Bílková, V. (2017, 3. březen). *Bílková: Koncepce zahraniční politiky – revoluce se nekoná*. Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/nova-koncepce-zahranicni-politiky-revoluce-se-nekona>

Bílková, V. (2020). Lidskoprávní zahraniční politika v době před i po koronaviru. *Mezinárodní politika*, 1(3), 10–13.

Blecha, I. (1995). *Slovník filozofických pojmů*. Olomouc: Fin.

Brysk, A. (2009). *Global Good Samaritans: Human Rights as Foreign Policy*. Oxford: Oxford University Press.

Eberle, J. (2020). Vývoz zbraní: Slepá skvrna české lidskoprávní debaty. *Mezinárodní politika*, 1(3), 19–21.

Flegl, V. & Mišoň, P. (1989). *Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitárních otázkách*. Praha: Melantrich.

Freedman, R. (2013). The United Nations Human Rights Council: More of the same?. *Wisconsin Journal of International Law*, 31(2), 209–251.

Freedman, R. & Houghton R. (2017). Two Steps Forward, One Step Back: Politicisation of the Human Rights Council. *Human Rights Law Review*, 17(4), 753–769.

Hanzlíčková, L., Melounová, I. & Zemanová, Š. (2019). Česká republika v radě OSN pro lidská práva 2011–2014. *Politické vedy*, 22(1), 247–265.

Hug, S. (2016). Dealing with Human Rights in International Organizations. *Journal of Human Rights*, 15(1), 21–39.

Jordaan, E. (2014). South Africa and Abusive Regimes at the UN Human Rights Council. *Global Governance*, 20(2), 233–254.

Jordaan, E. (2015). Rising Powers and Human Rights: The India-Brazil- South Africa Dialogue Forum at the UN Human Rights Council. *Journal of Human Rights*, 14(4), 463–485.

Kočí, K. (2020). Česká zahraniční politika. *Mezinárodní politika*, 1(3), 4–9.

Kořan, M., Bílková, V., Kolmaš, M. & Kolmašová, Š. (2015). *Česká republika v mezinárodních organizacích: mezi teorií a praxí*. Praha: ÚMV.

- Krátký, K. (1995). *Česká republika a Organizace Spojených národů*. Praha: ÚMV.
- Lauren, P. (2007). To Preserve and Build on its Achievements and to Redress its Shortcomings: The Journey from the Commission on Human Rights. *Human Rights Quarterly*, 29(2), 307–345.
- Limon, M., & Lamarque, T. (2014, 17. listopadu). The 2015 Human Rights Council. *Universal Rights Group*. Dostupné z: <https://www.universal-rights.org/blog/the-2015-human-rights-council/>
- Limon, M. (2018, 7. prosince). Council efficiency drive ends with important changes, but also disappointments. *Universal Rights Group*. Dostupné z: <https://www.universal-rights.org/blog/council-efficiency-drive-ends-with-important-changes-but-also-disappointments/>
- Linhart, J., Petrusek, M., Vodáková, A. & Maříková, H. (Eds.). (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- Merke, F., & Pauselli, G. (2013). Foreign Policy and Human Rights Advocacy: An Exercise in Measurement and Explanation. *Human Rights Review*, 14(2), 131–155.
- Mower, G. A. (1987). *Human Rights and American Foreign Policy: The Carter and Reagan Experiences*. Westport: Greenwood Press.
- Naughton, J. (2018a, 1. ledna). *Czech Renaissance Literature and Humanism*. Dostupné z: <https://czech.mml.ox.ac.uk/czech-renaissance-literature-and-humanism>
- Naughton, J. (2018b, 1. ledna). *Czech Baroque Literature*. Dostupné z: <https://czech.mml.ox.ac.uk/czech-baroque-literature>
- Nowak, M. (2003). *Introduction on the International Human Rights Regime*. Leiden: Brill.
- Preclík, P. (2014). Globální systém ochrany lidských práv: OSN. In P. Dufek & H. Smekal (Eds.), *Lidská práva v mezinárodní politice* (s. 164–179). Praha: Wolters Kluwer.
- Salama, I. (2011). Human Rights Diplomacy from a UN Perspective. In M. O'Flaherty & D. Harris. *Human Rights Diplomacy: Contemporary Perspectives* (s. 129–153). Leiden: Brill.
- Sharma, A., Chané, A. & Goddeeris, I. (2017). Opportunities and Challenges for South Asian Co-operation on Human Rights: A Case Study of the UN Human Rights Council. In S. Bandyopadhyay, A. Torre, P. Casaca & T. Dentinho (Eds), *Regional Cooperation in South Asia* (s. 323–341). Brussels: Springer.
- Scheu, H. (2008). Všeobecná deklarace lidských práv ve světle vývoje mezinárodního práva. *Mezinárodní politika*, 32(12), 4–6.
- Smith, K. (2010). The European Union at the Human Rights Council: speaking with one voice but having little influence. *Journal of European Public Policy* 17(2), 224–241.
- Tabery, E. (2017). *Opuštěná společnost: Česká cesta od Masaryka po Babiše*. Praha: Paseka.
- TGM. (1908). *Česká otázka: snahy a tužby národního obrození*. Praha: Pokrok.
- TGM. (1924). *Česká otázka: O naší nynější krizi; Jan Hus*. Praha: Státní nakladatelství.

- Tistounet, E. (2020). *The UN Human Rights Council: A practical Anatomy*. Cheltenham: Edward Elgar.
- UJČ. (2021). *Internetová jazyková příručka, heslo: humanita*. Praha: UJČ AV ČR. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=humanita&ref=humanitnost>
- UN. (2004). *A more secure world: Our shared responsibility. Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change*. New York: United Nations Department of Public Information. Dostupné z: https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/secure_world_exec_summary.pdf
- Universal Rights Group. (2021, 11. března). *A Rough Guide to the Human Rights Council*. Dostupné z: <https://www.universal-rights.org/human-rights-rough-guides/a-rough-guide-to-the-human-rights-council/>
- Upton, H. (2007). The Human Rights Council: First Impressions and Future Challenges. *Human Rights Law Review*, 7(1), 29–39.
- Vašák, K. (1977). Human Rights: A Thirty-Year Struggle: the Sustained Efforts to give Force of law to the Universal Declaration of Human Rights. *UNESCO Courier*, 30(11), 29–32.
- Zemanová, Š. (2004). Ochrana lidských práv v systému OSN. In J. Hájek, A. Ort, V. Pavlíček, L. Šilhánová & Š. Zemanová. *Lidská dimenze mezinárodní politiky* (s. 57–86). Praha: Oeconomica.
- Zemanová, Š. (2007). Zahraniční politika v oblasti lidských práv: Postup a metody analýzy. *Mezinárodní vztahy*, 42(1), 25–47.
- Zemanová, Š. (2008). Symbolické významy Všeobecné deklarace lidských práv. *Mezinárodní politika*, 32(12), 6–8.

Abstrakt (CS)

Aktivita České republiky v Radě OSN pro lidská práva v období 2019–2020

Problematika lidských práv se v průběhu posledních třech desetiletí zařadila mezi stěžejní témata mezinárodních vztahů. Objektem výzkumu předložené bakalářské práce je v odborné literatuře doposud nepříliš frekventované téma míry aktivismu států na půdě Rady OSN pro lidská práva. Práce primárně zkoumá aktivitu České republiky v rámci prvních dvou let jejího v pořadí třetího členství v Radě a sekundárně se zaměřuje i na aktivitu vybraných států, které budou použity pro účely následné komparace. Práce v teoretické části seznamuje čtenáře s historickými i současnými východisky lidskoprávní dimenze zahraniční politiky jakožto jednoho z pilířů české zahraniční politiky. Druhá polovina teoretického bloku přibližuje historický vývoj mezinárodního lidskoprávního systému a objasňuje fungování Rady představující vrchol zmíněného systému. Za použití kvantitativních metod se práce ve své analytické části soustředí na měření aktivity ČR a vybraných států skrze stanovené indikátory. Následná analýza míry aktivity srovnává výkon ČR s výkonem vybraných členských států OSN z regionální skupiny WEOG a EEG. Závěr práce na základě analýzy a komparace naměřených dat ověřuje stanovenou hypotézu, zda se důležitost lidskoprávní tematiky pro zahraniční politiku ČR projevuje nadprůměrnou aktivitou v rámci regionální skupiny EEG, jejíž je členem, a zároveň se svou aktivitou řadí mezi státy skupiny WEOG.

Klíčová slova

Rada OSN pro lidská práva, lidská práva, aktivita států, mezinárodní vztahy, zahraniční politika, Česká republika

Abstract (EN)

Activity of the Czech Republic in the United Nations Human Rights Council during 2019–2020

Human rights issues have become the main subject of international relations during the last three decades. The subject of the presented bachelor thesis is still a marginal topic of the states' activism in the United Nations Human Rights Council. The thesis first studies the activity of the Czech Republic in course of the first two years of its third HRC membership and then examines the activity of selected states, which will serve as foundation for later comparison. In its theoretical part, the thesis presents the historical and contemporary foundations of the human rights dimension of the Czech foreign policy as one of the main pillars of the Czech foreign policy as whole. Furthermore, the theoretical part describes the development of the international human rights system and casts light on the operation of its key body, the HRC. In its analytical part, the thesis takes an advantage of quantitative research methods and focuses on measuring activity of the Czech Republic and selected states by a set of defined indicators. Following analysis of measured activity compares the performance of the Czech Republic with performances of selected states from two UN regional groups, WEOG and EEG. In the closing part, the thesis verifies the hypothesis, whether the importance of human rights dimension for the Czech foreign policy is expressed through exceptional activity within EEG and is comparable with the activity of WEOG states at the same time, on the basis of previous analysis and comparison of the measured data.

Keywords

United Nations Human Rights Council, human rights, states' activity, international relations, foreign policy, Czech Republic